

OPPILAAN TUEN SUUNNITTELU- PROSESSIN KÄYTTÖÖNOTTO HAUKKARANNAN KOULUSSA

Opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijöiden kokemuksia muutosprosessista

Mira Kolehmainen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2013

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) KOLEHMAINEN, Mira	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 11.04.2013
	Sivumäärä 59	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi OPPILAAN TUEN SUUNNITTELU- PROSESSIN KÄYTTÖÖNOTTO HAUKKARANNAN TOIMIPISTEESSÄ Opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijöiden kokemukset muutosprosessista		
Koulutusohjelma Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KARAPALO, Teppo; KOKKO, Marjo		
Toimeksiantaja(t) Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva, Haukkarannan toimipiste		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin Oppimis- ja ohjauskeskus Onervaan toimeksiantona Haukkarannan toimipisteeseen. Haukkarannassa tarjotaan perusopetusta ja opetusta tukevaa kuntoutusta kuuroille, huonokuuloisille, kuulonäkövammaisille ja oppilaille, joilla on kielellinen erityisvaikeus (SLI). Lisäksi tarjotaan ohjauspalveluja kuurojen, huonokuuloisten, kuulonäkövammaisten, SLI- oppilaiden, autististen ja Asperger- henkilöiden opetukseen ja kuntoutukseen. Monitarpeisten oppilaiden arjen suunnittelussa tulee huomioida oppilaan yksilölliset tarpeet sekä kuntouttava arki.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijöiden kokemuksia oppilaan tuen suunnittelu OTS- muutosprosessista. Tutkimusongelmana oli selvittää, miten työntekijät kokivat muutosprosessin ja minkälaisia haasteita he kokivat. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka jaettiin työntekijöille vastuuhenkilöiden kautta. Kyselyyn vastasi 82 työntekijästä 21. Vastausprosentti oli 26 %. Tutkimus oli laadullinen ja aineiston tulokset kvantifioitiin. Tutkimusote oli kuvaileva.</p> <p>Keskeisin tulos oli, että työntekijät olivat ymmärtäneet oppilaan tuen suunnittelu -prosessin ja sen tarkoituksen. Prosessi kuitenkin vaatii vielä aikaa käytänteiden selkiytymiselle ja niiden vakiinnuttamiselle arjen työhön. Johtopäätöksenä todettiin, että muutosprosessi oli onnistunut ja sitä tul- laan käyttämään myös yhdistyneessä oppimis- ja ohjauskeskus Onervassa. Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään tulevilla OTS- prosesseissa sekä Oppimis- ja ohjauskeskus Onervassa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva, Haukkarannan toimipiste, muutosprosessi, moniammatillisuus, erityinen tuki, kuntoutus- ja pedagoginen tuki, oppilaan tuen suunnittelu (OTS)		
Muut tiedot		

Author(s) KOLEHMAINEN, Mira	Type of publication Bachelor's	Date 11.04.2013
	Pages 59	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title THE INTRODUCTION OF A PUPIL'S SUPPORT PLANNING (SSP/OTS)- PROCESS IN HAUKKARANTA SPECIAL SCHOOL Teachers', student welfare and dormitory workers' experiences of the process of change		
Degree Programme Rehabilitation Counseling		
Tutor(s) KARAPALO, Teppo; KOKKO, Marjo		
Assigned by Onerva Centre of Learning and Consulting, Haukkaranta special school		
Abstract This thesis was commissioned by the Onerva Center of Learning and Consulting and it was conducted in the Haukkaranta Special School. Haukkaranta offers elementary school curricula and rehabilitation that supports the learning of pupils having special needs because of deafness, being hard of hearing, having disabilities in sight and/or hearing and linguistic problems (SLI –Specific language impairment). The school also offers consulting services for the teaching of those with visual or auditory impairments and of children having SLI, Autism or Asperger's syndrome. When planning daily routines for these children, individual needs and rehabilitation should be taken into consideration. The purpose of the thesis was to examine the experiences of the teaching staff, the student welfare workers and the dormitory staff of the pupils' support planning (PSP) process. The aim was to study how the employees found this process and what was challenging. The data was collected by using a questionnaire which was given to the employees through the responsible people. Out of 82 employees 21 answered the questionnaire, which gave a response rate of 26 %. The study was implemented as qualitative research, and the results were then quantified. The research approach was descriptive. The results showed that the respondents had understood the process of pupils' support planning. The purpose of the process was also clear to them. However, the whole process of a pupils' support plan still needs time so that the practices can be clarified and made parts of the daily routine. As a conclusion it can be stated that the process of change was successful and it will also be used in the Onerva Center of Learning and Consulting. The results of the thesis will also be used in future PSP-processes.		
Keywords Onerva Centre of Learning and Consulting, Haukkaranta Special School, the process of change, multi-professionality, special support, rehabilitation and pedagogical support, a pupil's support planning (SSP/OTS)- process		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	HAUKKARANNAN TOIMIPISTE.....	6
2.1	Haukkarannan toimipisteen työntekijät.....	6
2.2	Haukkarannan toimipisteen oppilaat	7
2.3	Oppilaiden diagnoosit.....	8
2.4	Kuntoutus Haukkarannassa	11
2.5	Haukkarannan arvot	13
2.6	Keskeinen lainsäädäntö	14
2.7	Yhdistyminen Oppimis- ja ohjauskeskus Onervaksi	17
2.8	VALTERI	18
3	MUUTOSPROSESSI.....	19
3.1	Abraham Maslowin tarvehierarkia.....	20
3.2	Muutosvaihemalli	21
3.3	Työyhteisön roolit.....	22
3.4	Muutosvastarinta	23
4	OPPILAAN TUEN SUNNITTELU (OTS)-PROSESSI HAUKKARANNAN KOULUSSA	24
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA ONGELMAT	27
5.1	Aineisto ja menetelmät	27
5.2	Kohderyhmä	27
5.3	Lähestymistapa.....	28
5.4	Aineiston keruu.....	29
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
6.1	Kaikkien kyselyyn vastanneiden tulokset	31
6.2	Opetuksen henkilöstön tulokset	34
6.3	Oppilashuollon henkilöstön tulokset.....	37

6.4	Oppilaskodin työntekijöiden tulokset	40
7	POHDINTA.....	43
7.1	Keskeisten tulosten tarkastelu	43
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	44
7.3	Oma oppiminen kuntoutuksen ohjaaja- opiskelijana	48
7.4	Johtopäätökset	50
7.5	Jatkotutkimusehdotukset	50
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	54
	Liite 1. Oppilaan tuen suunnittelu- lomake.....	54
	Liite 2. Kyselylomake	57
	Liite 3. Saatekirje	59
	KUVIOT	
	KUVIO 1. Tuen kolmiportaisuus	15
	KUVIO 2. Maslowin tarvehierarkian tasot.....	20
	KUVIO 3. OTS- prosessin aikataulutus.....	25
	KUVIO 4. Kyselyyn vastanneiden prosenttijakauma	30
	KUVIO 5. Kaikkien vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)	33
	KUVIO 6. Opetuksen työntekijöiden vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)	36
	KUVIO 7. Oppilashuollon työntekijöiden vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)	38
	KUVIO 8. Oppilaskodin työntekijöiden vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)	42

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kaikkien kyselyyn vastanneiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä	31
TAULUKKO 2. Opetuksen työntekijöiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä	34
TAULUKKO 3. Oppilashuollon työntekijöiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä	37
TAULUKKO 4. Oppilaskodin työntekijöiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä	40

1 JOHDANTO

Suomessa peruskouluasteen erityiskouluja on yhteensä 110, joista valtion erityisoppilaitoksia on kahdeksan (Tilastokeskus 2012). Nämä valtion erityisoppilaitokset kuuluvat valtakunnallisen erityisen tuen palveluverkostoon, Valteriin. Jyväskylässä Haukkarannan koulu ja Jyväskylän näkövammaisten koulu yhdistyivät hallinnollisesti ja toiminnallisesti vuoden 2013 alusta oppimis- ja ohjauskeskus Onervaksi. Tämä uusi oppimis- ja ohjauskeskus on yksi valtakunnallisen erityisen tuen palveluverkostoon kuuluvista erityiskoulusta.

Perusopetuslaki uudistui vuonna 2010, jonka mukaan oppilaan tuen tarpeen määrittely muuttui kolmiportaiseksi. Tukitoimet jaetaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Erityinen tuki edellyttää, että oppilaalle on aikaisemmin tarjottu yleistä ja tehostettua tukea ja se todetaan yhteistyössä koulun ja vanhempien kanssa riittämättömäksi. Siirrosta erityisen tuen piiriin tehdään lakisääteinen päätös. Uudistuksen tarkoituksena on mahdollistaa oppilaalle tasa-arvoinen ja yksilöllinen tuen saanti. Oppilaan tuen tarvetta seurataan tietyin väliajoin pedagogisella selvityksellä. Se tehdään kaikille 2. ja 6. luokkalaisille oppilaille. (L 24.6.2010/642.) Suomessa otettiin kolmiportainen tuki käyttöön vuonna 2011, jolloin 88,6 % peruskoululaisista sai yleistä tukea, 3,3 % tehostettua tukea ja 8,1 % erityistä tukea (Tilastokeskus 2013).

Idea opinnäytetyölle lähti liikkeelle vuonna 2011, kun olin harjoittelussa Haukkarannan koulussa. Harjoittelun loppuvaiheessa minulle ehdotettiin, että voisin kartoittaa uuden oppilaan tuen suunnittelu työskentelymenetelmän käyttöönottoa ja kerätä työntekijöiden kokemuksia. Pääsin mukaan suunnittelemaan uutta työskentelymenetelmää, oppilaan tuen suunnittelu- prosessia eli OTS- prosessia. Aiheeseen oli helppo tarttua, koska se tuntui haastavalta ja mielenkiintoiselta sekä se vastasi hyvin kuntoutusohjauksen koulutusohjelman vaatimuksia.

Uusi työskentelymenetelmä, oppilaan tuen suunnittelu-prosessi (OTS- prosessi), otettiin käyttöön vuoden 2012 alussa ja se korvasi aikaisemmin toimineen kuntou-

tustyöryhmän. Aikaisemmin toiminut kuntoutustyöryhmä järjesti kuntoutusta opettajien toiveiden mukaisesti. Vuonna 2010 tulleen lakimuutoksen myötä pedagoginen selvitys tuli pakolliseksi. Lakiuudistuksen velvoitteesta sekä tarpeesta kehittää aikaisempaa toimintatapaa päädyttiin yhdistämään opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työskentely aikataulullisesti toisiaan paremmin vastaavaksi työskentelymenetelmäksi.

Muutoksen kuntoutustyöryhmästä OTS- prosessiksi päätavoitteena oli tehostaa opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin yhteistä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa siitä, mikä muutosprosessissa toimi ja mitä asioita voitaisiin kehittää. Uusi OTS- työskentelymenetelmä on tarkoitus ottaa käyttöön myös yhdistymisen jälkeen Oppimis- ja ohjauskeskus Onervassa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Haukarannan koulun opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijöiden kokemuksia muutosprosessista.

2 HAUKKARANNAN TOIMIPISTE

2.1 Haukkarannan toimipisteen työntekijät

Haukkarannan toimipisteessä työskentelee yli 110 työntekijää opetuksen, ohjauspalveluiden, oppilaskodin, oppilashuollon, ruokapalvelun, toimiston ja kiinteistön alueilla. Lisäksi Haukkarannassa työskentelee vuosittain vaihtuva määrä vakituisten työntekijöiden lisäksi siviilipalvelusta suorittavat sekä oppilaiden henkilökohtaiset avustajat, jotka ovat pääosin kunnan palkkaamia.

Opetuksen työntekijöille kuuluu pedagoginen vastuu oppilaiden oppimisesta, jota säätelee voimassaoleva opetussuunnitelma. Oppilashuollon työntekijät vastaavat opetusta tukevasta kuntoutuksesta. Oppilashuoltoon kuuluvat erikoissairaanhoitaja, koulupsykologi, koulukuraattori, kolme puheterapeuttia, fysioterapeutti, toimintaterapeutti ja kuntoutuksen ohjaaja. Oppilaskoti vastaa asumispalveluista ja tavoitteena on ohjata sekä kasvattaa oppilaita itsenäisen elämän hallintaan sekä omatoimisuuteen.

Ruokapalvelu vastaa terveellisten ja monipuolisten aterioiden valmistuksesta. Toimiston työntekijöihin kuuluvat talouspäällikkö ja sihteereitä, jotka vastaavat talous- ja henkilöstöhallinnon asioista. Kiinteistöön liittyvistä asioista vastaavat rehtori, talouspäällikkö, vahtimestari ja kiinteistönhoitaja yhteistyössä. Ohjauspalveluihin kuuluu ohjaukset ja konsultaatiot, arvioinnit, koulutukset, tukijaksot sekä materiaalituo-
tanto. Ohjauspalvelu on maksullista toimintaa koulun ulkopuolisille asiakkaille. (Laatu-käsikirja 2010, 7-13.)

2.2 Haukkarannan toimipisteen oppilaat

Haukkarannan toimipiste tarjoaa perusopetusta ja kuntoutusta kuuroille, huonokuuloisille, kuulonäkövammaisille ja oppilaille, joilla on kielellinen erityisvaikeus (SLI) sekä ohjauspalveluja kuurojen, huonokuuloisten, kuulonäkövammaisten, SLI- oppilaiden, autististen ja Asperger- henkilöiden opetukseen ja kuntoutukseen. Koulun vakinaiset oppilaat ovat joko esiopetuksen tai perusopetuksen oppilaita. Esiopetuksessa olevat oppilaat ovat valittu pääasiassa asiantuntijalausuntojen perusteella. Perusopetuksessa olevat oppilaat ovat valittu asiantuntijalausuntojen lisäksi Haukkarannan moniammatillisen työryhmän tekemien arviointien perusteella. Oppilaaksi voitulla myös väliluokille ja niihin valitaan aina tukijaksojen kautta. (Laatu-käsikirja 2010, 6.)

Haukkarannan toimipisteessä kaikilla oppilailla on pidennetty oppivelvollisuus. Se jakaantuu enintään kaksi vuotta kestäväseen esiasteeseen ja yhdeksänvuotiseen peruskouluasteeseen. Koulussa huomioidaan jokainen oppilas yksilöllisesti ja jokaisella oppilaalla on oikeus yksilölliseen opetukseen ja kuntoutukseen. Opetus ja kasvatus toteutuvat koulussa opetus- ja kasvatustavoitteiden mukaisesti. (Laatu-käsikirja 2010, 6; Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva 2013.)

Haukkarannan toimipiste tarjoaa opetusta ja opetusta tukevaa kuntoutusta, joiden tavoitteena on kehittää oppilaan kielellisiä ja kommunikointi taitoja. Identiteetin ja itsetunnon kehittäminen ovat avainasemassa, jotta oppilaat voivat kehittyä vahvoiksi yksilöiksi sekä pystyvät selviytymään jokapäiväisessä elämässä itsenäisesti. Selviytyminen itsenäisesti vaatii oppilailta itsenäistä ajattelua, oma-aloitteisuutta sekä sosiaalisia taitoja, joita Haukkarannassa pyritään edesauttamaan opetuksen ja kuntoutuksen avulla. Näiden eväiden avulla pyritään saattamaan oppilas jatko-opintoihin. (Haukkarannan koulun toiminta- ja opetussuunnitelma 2009.)

2.3 Oppilaiden diagnoosit

Kuurous, huonokuuloisuus, kuulonäkövammaisuus, kielellinen erityisvaikeus sekä autismi ja Asperger vaikuttavat kielen kehitykseen ja vuorovaikutukseen. Kielen kehityksen vaikeudet ovat yhteydessä kielellisiin oppimisvaikeuksiin. Kielelliset oppimisvaikeudet nousevat esiin silloin, kun lapsella on vaikeuksia puhutun tai kirjoitetun kielen omaksumisessa yleensä. (Ahonen & Lyytinen 2000, 81–82.)

Holistisen ajatusmallin mukaan perhe on keskeisessä roolissa lapsen kehityksessä ja kuntoutumisessa (Leskinen 1999, 24). Juvonen (1999, 39) taas on sitä mieltä, että lapsen oma motivaatio vaikuttaa kuntoutumiseen. Kuitenkin kiistattomasti voidaan sanoa, että varhainen diagnosointi ja varhain aloitettu kuntoutus edesauttavat oppimista ja kuntoutumista (Moilanen 2008, 183–188).

Kielellinen erityisvaikeus (SLI)

Kielellinen erityisvaikeus eli SLI (specific language impairment) tunnettiin aiemmin nimellä dysfasia. Dysfasia nimi poistettiin käytöstä vuonna 2010, koska haluttiin tuoda sille parempi suomenkielen ilmaisu sekä tarkkuus ilmiön määrittelyssä. Kielellinen erityisvaikeus on vahvasti perinnöllinen ja se vaikuttaa laaja-alaisesti lapsen tai nuoren toimintakykyyn, vuorovaikutukseen ja osallistumiseen. Kielellinen erityisvaikeus näkyy tyypillisesti kielellisen oppimisen hitautena, vaikka näönvarainen päättelykyky on normaali. (Järvi 2010.)

Lapsi tai nuori, jolla on kielellinen erityisvaikeus, tarvitsee tukea mm. itsetuntonsa ja tunne-elämän kehittymiseen. Kouluiässä on huomioitava SLI -oppilaan oppimisympäristö. Luokkaryhmän tulee olla pieni, ja luokkatilan on oltava meluton ja rauhallinen. Lisäksi lasten vuorovaikutustaitoja tulisi tukea ja edesauttaa. (Järvi 2010.)

Kuurous ja huonokuuloisuus

Ihmiset voidaan jakaa karkeasti neljää ryhmään kuulokyvyn mukaan: normaalikuuloiset, huonokuuloiset, kuuroutuneet ja kuurot (Rasa 2005, 13–14). Haukkarannan koulussa opiskelee kuuroja ja huonokuuloisia oppilaita, jotka tulevat kouluun ympäri Suomen. Haukkarannassa heille tarjotaan viittomankielinen oppimisympäristö. Huonokuuloisuus johtuu jonkinasteisesta kuulonalenemasta. Eri ihmisillä kuulonalenema vaihtelee. Huonokuuloisesta henkilöstä voidaan puhua silloin kun puhekuulon kynystaso on huonompi kuin 20dB. Kuurosta henkilöstä voidaan puhua silloin, kun kuulonalenema on 85-90dB. (Kuuloliitto 2009.)

Huonokuuloisilla henkilöillä kuulokoje helpottaa kuulemista. Kuulokoje kuitenkin vahvistaa kaikki äänet, joten kuulokojeellisten on vaikea erottaa äänen tulosuuntaa jos ympäristöstä tulee paljon muuta melua. Hyvät kuunteluolosuhteet ovat todella tärkeitä kaikille kuulovammaisille henkilöille. Hyvän katsekontaktin luominen sekä hiljainen ympäristö edesauttavat kuulemista ja ymmärretyksi tulemista. Täysin kuuroille henkilöille tilojen akustiikalla ja muulla melulla ei ole merkitystä. He käyttävät kommunikoidessaan viitottua kieltä, viittomakieltä, huuliolukua tai muuta näköaistiin perustuvaa kommunikaatiokeinoa. Kuuroille tärkeää on esteetön näköyhteys puhujaan sekä hyvä valaistus ja ympäristön oikeanlainen värimaailma. Kuuron henkilön kontaktin saa parhaiten koskettamalla häntä tai heiluttamalla niin, että kuuro henkilö huomaa. (Rasa 2005, 7-8.)

Kuulonäkövammaisuus

Kuulonäkövammaisella henkilöllä on sekä kuulo että näkö heikentynyt. Eri aistien toimintahäiriöiden yhdistelmä aiheuttaa moninkertaisia kommunikaatiovaikeuksia kuulonäkövammaisuudessa. Kuulonäkövammaisuutta aiheuttaa erityisesti Usherin syndrooma, johon kuuluu tavallisimmin vaikea kuulovika ja verkkokalvon rappeuma (retinitis pigmentosa). Ensimmäisiä näön ongelmia ilmenee näkökentän kaventumisessa, hämärässä näkeminen vaikeutuu ja kontrastiherkkyys aiheuttaa muun muassa häikäistymistä. Kuulon ja näön haitan aste vaikuttaa ratkaisevasti kuulonäkövammaisen kuntoutukseen. On tärkeää, että kuulon kuntoutus ja sen seuranta ovat ajan ta-

salla silloin kun näkökyky on heikentynyt. Kuulonäkövammaisen kommunikoi esimerkiksi kädestä käteen viittomalla silloin kun sekä näön että kuulon heikentyminen etenee samanaikaisesti. (Lonka 2005, 303–304.)

Autismi

Autismi on neurologisen kehityksen häiriö. Voidaan puhua oireyhtymästä, joka ilmenee ja arvioidaan lapsen käyttäytymisen perusteella. Neurologisen kehityksen häiriö aiheuttaa ongelmia nimenomaan aivojen toimintaan ja sitä kautta aistihavaintojen käsittelyyn. Autismin kirjo on laaja ja siihen kuuluu hyvin erilaisia oireyhtymiä, jossa varsinkin älyllisen ja toiminnallisen tason ja kapasiteetin eroavaisuudet vaihtelevat suuresti. Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin vaikeudet sekä oudot käyttäytymismuodot ja aistimusten eroavaisuudet ovat yhdistäviä tekijöitä autismin kirjossa. (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009, 23.)

Asperger

Aspergerin oireyhtymä kuuluu autismin kirjoon. Aspergerin oireyhtymässä tyypillistä on vaikeudet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, kielellisessä ja ei-kielellisessä kommunikoinnissa (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009, 23). Lisäksi sosiaalinen eristäytynisyys, yksipuoliset ja kapea-alaiset kiinnostuksen kohteet, rutiinien ja harrastusten pakonomainen tarve, puheen ja kielen ongelmat, ongelmat ei-sanallisessa kommunikaatiossa sekä motorinen kömpelyys ovat tyypillisiä Aspergerin oireyhtymässä. Aspergerin oireyhtymää ei sinällään voida kuntouttaa, mutta ympäristön asenteenmuutos ja toimintaesteiden huomioiva suhtautuminen edesauttavat tällaisen henkilön selviytymistä eri tilanteissa. Joissakin tilanteissa kuten koulussa ja työpaikoilla voidaan tehdä erilaisia sopeutumistoimia. Sopeutumistoimet luovat rutiineja, jotka Aspergerhenkilöille ovat tärkeitä selviytymisen ja osallistumisen kannalta esimerkiksi koulussa ja työpaikoilla. Lääkityksellä ei yleensä ole merkitystä Aspergerin oireyhtymässä, mutta joskus ne voivat helpottaa oireita. (Gillberg 1999, 16–23 ja 105–199.)

2.4 Kuntoutus Haukkarannassa

Haukkarannan koulussa kuntoutus on opetusta tukevaa. Oppilaan tuen suunnittelu-prosessin myötä oppilaan yksilöllistä kuntoutuksen tarvetta arvioidaan kuntoutuksen eri osa-alueiden kautta. Kuntoutuksen osa-alueet ovat kielellinen, sosiaalinen, toiminnallinen, psyykinen ja motorinen kuntoutus. Näiden osa-alueiden avulla pyritään selvittämään oppilaan yksilöllisen kuntoutuksen tarve yksilöllisemmin ja monipuolisemmin.

Kielellinen kuntoutus

Launonen ja Roisko (2008, 610–612) ovat kuntoutusteoksessa ryhmitelleet puhetta tukevia ja korvaavia keinoja kehityksellisistä syistä tarvitsevat ihmiset kolmeen ryhmään sen mukaan, miten he ymmärtävät kieltä ja mikä on korvaavan keinon merkitys heidän kielellis-kognitiivis-sosiaalisessa toiminnassaan. Nämä kolme ryhmää ovat ilmaisukielenryhmä, tukikieliryhmä sekä korvaavan kielen ryhmä. Ilmaisukielenryhmään kuuluvat ymmärtävät puhuttua kieltä hyvin ja tarvitsevat korvaavaa keinoa omaan ilmaisuunsa. Tukikieliryhmään kuuluvat tarvitsevat korvaavaa keinoa joko tilapäisesti tai satunnaisesti. Korvaavan kielen ryhmään kuuluvat ymmärtävät puhuttua kieltä heikosti tai eivät ollenkaan eli he tarvitsevat puhetta korvaavaa keinoa koko elämänsä ajan.

Launonen ja Roisko (2008, 610–612) tarkastelevat kielen ja viestinnän kuntoutusta aina kolmen yllämainitun perustekijän muodostaman kokonaisuuden kautta. Kielelliseen kuntoutukseen kuuluu yleensä ensisijaisesti yksilöllinen puheterapia mutta Ahonen ja Haapasalo (2008, 495) korostavat, ettei se välttämättä ole tehokkain kuntoutusmuoto. Kuntoutuksessa on hyvä ottaa aina huomioon yksilön jokapäiväinen vuorovaikutusympäristö. Perheen mukanaolo kuntoutusyhteistyössä on ensiarvoisen tärkeää. Kielellisen kuntoutuksen tehokkaimpana aikana pidetään yleensä alle kouluikä ja ensimmäisiä kouluvuosia, koska kehityksen ja oppimisen herkkyysskaudet ovat tällöin. Oppimisen ja kehityksen herkkyysskaudetkin ovat hyvin yksilöllisiä ja ovat otettava huomioon, että esimerkiksi joillakin vaikeavammaisilla henkilöillä herkkyyss-

kaudet voivat tulla vasta yli 10-vuotiaana. Haukkarannan koulussa yksilöllistä puheterapiaa saa kolmanteen luokkaan saakka, jonka jälkeen kielellistä kehitystä tuetaan yksilöopetuksessa lukikuntoutuksena tai erilaisissa kielellisen kuntoutuksen ryhmissä.

Toiminnallinen kuntoutus

Toiminnallinen kuntoutus pyrkii edesauttamaan ihmisen arjen hallintaa sekä itsenäisyyden vahvistamista. Toiminnalliseen kuntoutukseen kuuluu myös terapeutin ja virikkeellinen toiminta. Tämän kaltaisen kuntoutuksen avulla pyritään mahdollistamaan onnistumisen kokemuksia, vahvistamaan positiivista minäkuvaa sekä edesauttamaan ihmistä etsimään ja tunnistamaan voimavaransa. (Eksote 2013.) Toiminnallinen kuntoutus on tehokkainta kohdentaa esi- ja alkuopetuksen vaiheeseen. Haukkarannan koulussa on mahdollista saada yksilöllistä toimintaterapiaa näillä luokkaasteilla. Toimintaterapia menetelmiä toteutetaan myös erilaisissa kuntoutusryhmissä.

Psyykinen kuntoutus

Psyykinen kuntoutus pyrkii saavuttamaan tasapainon ihmisen psyykkisen toimintakyvyn alueella. Psyykkiseen toimintakykyyn liittyvät elämänhallinta, tyytyväisyys, mielenterveys sekä psyykinen hyvinvointi. Psyykkisellä kuntoutuksella pyritään saavuttamaan itsearvostus, hyvä mieliala, omat voimavarat sekä selviytyminen erilaisista haasteista. (THL 2013.) Psyykkisestä kuntoutuksesta vastaa yleensä psykologi, mutta myös kaikkien lapsen kuntoutukseen ja koulutukseen osallistuvien tulisi ottaa huomioon lapsen sekä perheen tarpeet. Haukkarannan koulussa psyykinen kuntoutus on oppilaan kasvun ja kehityksen tukemista sekä positiivisen minäkuvan rakentamista. Psyykkistä kuntoutus voi olla ennaltaehkäisevää tai korjaavaa ja se toteutetaan yksilö- tai ryhmämuotoisena kuntoutuksena.

Sosiaalinen kuntoutus

Longan ja Korpijaakko-Huuhkan (2005, 123) mukaan sosiaalista kuntoutusta ovat muun muassa sopeutumisvalmennus ja kuntoutusohjaus. Sopeutumisvalmennuksella pyritään edistämään vammaisen ihmisen sosiaalista toimintakykyä (A 18.9.1987/759). Sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan vaikeasti syrjäytyneiden henkilöiden paluuta yhteiskunnalliseen osallisuuteen vahvistamalla kuntoutettavan sosiaalista toimintakykyä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edellytyksiä. Lisäksi sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on tukea itsenäisiä elämänvalintoja (sosiaali- ja terveysministeriö 2013). Kuntoutuksella pyritään siihen, että yksilöllä olisi keinot selviytyä eri vuorovaikutustilanteissa, vaikka vastaan tulisi jotain odottamatonta. Erilaiset vuorovaikutustilanteet, esimerkiksi terapiakäynnit, oppitunnit, välitunnit sekä yksilö-/ryhmätilanteet edesauttavat vuorovaikutuksellista käyttäytymistä. Vuorovaikutustilanteisiin pyritään kiinnittämään nykyään enemmän huomiota sekä asioihin puututaan herkemmin, jotta lapset ymmärtäisivät sosiaalisten normien merkityksen yhteiskunnassamme. (Suikkanen & Lindh, 2008. 63–66.)

Motorinen kuntoutus

Motorisella kuntoutuksella pyritään ehkäisemään tai poistamaan fyysisiä rajoitteita. Lisäksi kuntoutuksella pyritään ylläpitämään fyysistä toimintakykyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013). Motorista toimintakykyä edesautetaan yleensä fysioterapialla. Jatkuva intensiivinen fysioterapia tulee kyseeseen silloin kun lapsi on vaikeasti vammaisen tai monivammainen. (Seppälä 2008, 513.) Motoriset vaikeudet voivat vaikuttaa arkipäivän perustoimintoihin kuten peseytymiseen ja syömiseen. Tästä syystä onkin tärkeää harjoitella motorista toimintakykyä päivittäin kaikissa tilanteissa. Haukkarannan koulussa fysioterapeutti toteuttaa yhdessä toimintaterapeutin kanssa motorista kuntoutusta oppilaan kuntoutussuunnitelman mukaan.

2.5 Haukkarannan arvot

Haukkarannan koulun arvomaailmassa on huomioitu erityiskoulujen erilaisuus ja yksilöllisyys. Pääasiallisesti neljä seuraavaa arvoa ohjaavat koulun toimintaa: ihmisoi-

keuksien kunnioittaminen, perustietojen ja -taitojen arvostaminen, suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen ja monikulttuurisuuden ymmärtäminen sekä kestävä elintapa. Näitä arvoja toteuttavat sekä koulun henkilökunta että oppilaat. Henkilökunta muun muassa omalla käytöksellään sekä ohjauksellaan antavat mallia oppilaille, kuinka toimia arvojen mukaisesti. (Haukkarannan koulun toiminta- ja opetussuunnitelma 2009.)

Ihmisoikeuksien kunnioittamiseen kuuluvat suvaitsevaisuus ja terve itsetunto, henkinen ja fyysinen turvallisuus, hyvinvointi ja työrauha, toisen ihmisen kunnioittaminen ja tasavertaisuus, oikeus omaan mielipiteeseen ja sen julkittuomiseen, käsitys oikeasta ja väärästä, rehellisyys, hyvät tavat, yhteistyökyky, vastuu itsestä ja muista sekä terveet elämäntavat. Perustietojen ja taitojen arvostamiseen kuuluvat hyvä yleissivistys ja kyky suhtautua kriittisesti tietoon, elinikäinen oppiminen sekä yrittäjyys. Suomalaisen kulttuuriperinnön vaalimisessa ja monikulttuurisessa ymmärtämisessä otetaan huomioon suomalaisuus ja monimuotoinen kulttuuri sekä erityisesti kuurojen kulttuuri näkyy Haukkarannan koulun käytännön työssä. Kestävässä elämäntapa-arvossa otetaan huomioon koko maapallo ja ympäristö. Koulussa pyritään tekemään ympäristöystävällisiä valintoja esimerkiksi jätteen lajittelussa ja uusien tavaroiden hankinnassa huomioiden kuitenkin koulun viihtyvyys ja esteettisyys. (Haukkarannan koulun toiminta- ja opetussuunnitelma 2009.)

2.6 Keskeinen lainsäädäntö

Haukkarannan koulun toimintaa ohjaavat erilaiset lait, joista tähän on koottu keskeisimmät opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Suomen perustuslaissa (L 11.6.1999/731) asetetut perusoikeudet näkyvät Haukkarannan koulun arvoissa ja siten jokapäiväisessä arjessa. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (A 18.9.1987/759) ohjaavat koulun oppilaiden arkea. Esimerkiksi koulukyytien sekä tarvittaessa henkilökohtaisen avustajan järjestäminen tapahtuvat tämän lain mukaisesti. Haukkarannan toimipiste on osa valtakunnallisen erityisen tuen palveluverkostoa ja tästä syystä oppilaiden opetuksen rahoittaa Suomen valtio.

Erityisopetuksessa lainsäädäntö on muuttunut vuosien varrella ja viimeisimmät muutokset tulivat vuonna 2010 perusopetuslakiin. Perusopetuslaki ohjaa oppilaiden opetusta sekä tarvittavia tukitoimia. Perusopetuslaki muuttui erityisesti oppilaalle annettavan tuen ja erityisopetuksen sekä salassapitosäännösten osalta. Uuden lain mukaan oppilaiden tuen tarpeen määrittely muuttui kolmiportaiseksi. Korkein tuen muoto on erityinen tuki, jota edeltävät tehostettu tuki ja yleinen tuki. Perussääntönä on että, jos yleinen tuki ei riitä, annetaan tehostettua tukea ja jos tehostettu tuki ei riitä niin annetaan erityistä tukea. (L 24.6.2010/642.) Haukkarannan koulussa kaikki oppilaat saavat erityistä tukea.

KUVIO 1. Tuen kolmiportaisuus

Yleinen tuki

Jokaisella oppilaalla on oikeus yleiseen tukeen, jota annetaan opiskelun tukemiseksi. Jos koulunkäynnissä havaitaan oppilaalla oppimisvaikeuksia, annetaan hänelle tukea ensisijaisesti eriyttämisellä luokasta, oppilaanohjauksella, tukiopetuksella sekä ohjaus- ja tukipalveluilla. Vastuu oppilaiden tarpeista ja mahdollisista tukitoimista on opettajalla. Osana yleistä tukea voidaan tarvittaessa tehdä **pedagoginen arvio** tai käyttää **oppimissuunnitelmaa**, joka on suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulun-

käynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. (L 24.6.2010/642.)

Tehostettu tuki

Jos yleisen tuen tukitoimet eivät riitä oppilaalle vaan hänen oppimisvaikeutensa ovat haastavampia, niin pedagogisen arvion perusteella aletaan antaa luonteeltaan pitkäjänteisempää ja tehostetumpaa tukea eli tehostettua tukea. **Oppimissuunnitelmaa** tulee käyttää aina tehostetussa tuessa. **Pedagogisessa arviossa** kuvataan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne, yleisen tuen saaminen ja sen vaikutukset, oppimisvaikeudet ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet sekä arvion siitä, mitkä tukijärjestelyt tukisivat oppilaan oppimista. (L 24.6.2010/642.)

Oppilas on oikeutettu tehostettuun tukeen silloin kun hän tarvitsee oppimisessaan ja koulunkäynnissään tukea säännöllisesti tai useita tukimuotoja säännöllisesti. Tällöin tehostettua tukea annetaan hänelle oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostetussa tuessa oppilas voidaan eriyttää opetuksessa, hänen kanssaan voidaan käyttää samanaikaisopetusta, tukiopetusta tai osa-aikaista erityisopetusta sekä oppilashuoltoa on tehostettava niin määrällisesti kuin laadullisestikin. (L 24.6.2010/642.)

Eriytyinen tuki

Jos oppilaan tuen tarpeet ovat niin moninaiset ja haastavat ettei tehostettu tukikaan riitä, on oppilaalle annettava erityistä tukea. Eriytyinen tuki muodostuu pääasiallisesti erityisopetuksesta sekä muusta perusopetuslain mukaisesti annettavasta tuesta ja sitä järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Eriyisen tuen piirissä olevat oppilaat ovat oikeutettuja saamaan osa-aikaista erityisopetusta, erityisopetusta, opetuksen järjestämistä toiminta-alueittain, tukea oppilashuollolta, apuvälineet, avustajapalvelut, ohjaus- ja tukipalvelut sekä **henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman eli HOJKS:n**. HOJKS laaditaan aina erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle ja sen tulee sisältää suoritettavan tutkinnon, opetuksessa noudatettavat tutkinnon perusteet, tutkinnon laajuus, opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma, oppilaan saamat erityiset opetus- ja oppilashuollon

palvelut, henkilökohtaiset palvelu- ja tukitoimet sekä erityisopetuksen perusteet. (L 24.6.2010/642.)

Oppilaalle on tehtävä aina kirjallinen **erityisen tuen päätös**, joka tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen ja ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös on hallintolain mukainen. Päätöksestä tulee ilmetä oppilaan opetusryhmä, tulkitse- mis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä poikkeava opetuksen järjestäminen. Ennen erityisen tuen päätöstä oppilaalle on tehtävä pedagoginen sel- vitys, jonka tekee opetuksen järjestäjä kuultuaan oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Kun oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta on saatu selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja moniammatillinen oppilashuolto on yhteistyössä tehnyt selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilan- teesta tehdään arvio erityisen tuen tarpeesta eli **pedagoginen selvitys**. Sitä täyden- netään tarvittaessa psykologisella tai lääketieteellisellä lausunnolla. Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan HOJKS, jossa kuvataan opetusjärjestelyt ja tukitoimet. Suunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran lukuvuodessa ja oppilaan tarpeiden mukaiseksi. (L 24.6.2010/642.)

2.7 Yhdistyminen Oppimis- ja ohjauskeskus Onervaksi

Vuoden 2013 alusta Jyväskylän näkövammaisten koulu ja Haukarannan koulu yhdis- tyivät hallinnollisesti ja toiminnallisesti Oppimis- ja ohjauskeskus Onervaksi. Uudet yhteiset toimitilat valmistuvat vuonna 2015 ja tämä uusi oppimis- ja ohjauskeskus toimii nimellä Onerva Mäen koulu. Siihen asti Jyväskylän näkövammaisten koulu eli Kukkumäen toimipiste sekä Haukarannan toimipiste toimivat nykyisissä tiloissaan. Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva tarjoaa palveluita oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeisiin. Tuki toteutetaan yleisen, tehostetun ja erityisen tuen mukaan. (Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva 2013.)

Oppimis- ja ohjauskeskus Onervassa opiskelevat sellaiset oppilaat, jotka tarvitsevat erityistä tukea näkemisen, kuulemisen, kielellisen tai vuorovaikutuksellisten vaikeuk-

sien takia esi-, perus- tai lisäopetuksessa. Kuntoutus on oppimis- ja ohjauskeskus Onervassa oppimista tukevaa kuntoutusta. Kuntoutusta suunnittelee moniammatillinen työryhmä. Kuntoutustoimintaan kuuluvat oppilashuollon toimet, fysio-, puhe- ja toimintaterapia, psykologin, koulukuraattorin ja sairaanhoitajan palvelut sekä näönkäytön, pistekirjoituksen, liikkumistaidon, itsenäisen elämisen taitojen ja teknisten apuvälineiden käytön ohjaus. Opetus sekä oppimista tukeva kuntoutus ja ohjaus kulkevat tässä organisaatiossa käsi kädessä ja muodostavat kokonaisuuden. Kaikessa koulun toiminnassa huomioidaan kuntouttavan arjen merkitys. (Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva 2013.)

2.8 VALTERI

Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva on osa valtakunnallista erityisen tuen palveluverkostoa, Valteria. Valterin erityisoppilaitokset sekä ruotsinkielinen resurssikeskus toimivat opetushallituksen alaisuudessa. Oppimis- ja ohjauskeskus Onervan lisäksi Valteriin kuuluvat Mikael-koulu Mikkeliissä, Mäntykangas Kuopiossa, Ruskeasuon koulu Helsingissä, SPERES ja Svenska skolan för synskadade Helsingissä sekä Tervaväylän koulu Oulussa. (Valteri 2013.)

Erityiskoulujen ero yleiseen opetukseen on se, että valtion erityiskoulut huolehtivat erityisopetuksen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Opetusministeriö on perusopetuslain Lain 21.8.1998/628 8, 39 ja 52§:n nojalla määrännyt Haukkarannan koulun tehtäväksi järjestää kuulovammaisille, kielihäiriöisille ja autistisille lapsille ja nuorille opetusta ja opetukseen liittyviä tukipalveluita. (Valteri 2013.)

3 MUUTOSPROSESSI

Muutos vaatii aina huolellista suunnittelua ja selkeän aikataulutuksen. Helin (1992, 130) on asettanut muutosprosessille kolme perusvaihetta. Muutos lähtee aina liikkeelle jostain tarpeesta. Tarpeita muutokselle voi olla monia kuten esimerkiksi tehokkuuden lisääminen, työyhteisön ilmapiirin parantaminen tai vanhan toimintatavan muutos parempaan ja toimivampaan tapaan. Muutostarpeen heräämisen jälkeen alkaa suunnitteluvaihe. Aluksi mielessä voi olla kuva siitä, miten uusi tapa toimii ja sen perusteella aletaan suunnitella toteutusta.

Tarkoin suunnitellun muutoksen jälkeen tulee siis muutoksen toteutus. Tässä toteutusvaiheessa yleensä huomataan, ovatko suunnitelmat olleet hyviä ja toteutettavia. (Helin 1992, 130.) Mattila (2008, 50) lisää onnistuneeseen muutokseen vielä yhden vaiheen eli vakiinnuttamisen, jolloin onnistunut muutos vakiinnutetaan osaksi käytänteitä ja muutokseen käytetyt voimat suunnataan uusiin haasteisiin.

Jotta muutosprosessi saataisiin onnistumaan, täytyy löytää omaan tilanteeseen, yritykselle tai organisaatiolle oma tapa toimia. Ratkaisut tulee lähteä omasta/yrityksen/organisaation tarpeesta käsin. Muutosprosessin onnistumista tulee arvioida ja arviointi tulee olla rehellistä. Muutosprosessia ei tule ajatella ylimääräisenä työnä koska muutos on lähtenyt tarpeesta kehittää tai parantaa toimintaa. Onnistuakseen muutos vaatii yhteistä panosta sekä yhteen hiileen puhaltamista, jotta siitä saataisiin jokapäiväistä työtä helpottava ja tukeva tapa toimia. (Nurmi 2012, 23.)

Aina kuitenkin muutokset eivät mene suunnitelmien mukaisesti ja Nurmen (2012, 15–23) mukaan kaksi kolmasosaa muutoksista epäonnistuu. Epäonnistuneesta muutoksesta voidaan puhua esimerkiksi silloin kun muutos ei ole saavuttanut asetettuja tavoitteita tai kun muutokselle asetettu budjetti ylittyy. Lisäksi muutokselle asetettu aikataulu voi ylittyä joskus reilustikin, tällöin voidaan puhua muutoksen epäonnistumisesta.

Muutosta on tarkasteltu erilaisista näkökulmista. Kuntoutuksen perusteet kirjassa muutosta on tarkasteltu suoritusten ja osallistumisen sekä muutosta aikaansaavien tekijöiden näkökulmasta. Muutokseen vaikuttavat muun muassa ruumiin tai kehon toiminnot ja rakenteet sekä ympäristö- että yksilötekijät. (Järvikoski & Härkäpää, 2011, 266–267.) Muutosta voidaan tarkastella ihmisen tarpeiden kautta, jolloin tarkastellaan yksilötekijöitä. Tästä esimerkkinä on Abraham Maslowin (1943) tarvehierarkia. Prochaska ja DiClement (1983) ovat tehneet muutosvaihemallin, jossa tarkastellaan muutosta eri vaiheiden kautta. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan Maslowin tarvehierarkiaa sekä muutosvaihemallia tarkemmin sekä lisäksi työyhteisön rooleja ja muutosvastarintaa.

3.1 Abraham Maslowin tarvehierarkia

KUVIO 2. Maslowin tarvehierarkian tasot

Maslow (1943, 370–396) on ryhmitellyt ihmisen tarpeet hierarkkisesti alhaalta ylöspäin nousevaksi. Alempien tasojen tulee täytyä ennen kuin ihminen voi tavoitella ylempiä tasoja. Maslowin mukaan ensimmäisenä tulevat ihmisen fysiologiset tarpeet, kuten esimerkiksi vesi, ruoka ja uni. Perusturvallisuuden tarpeiden puuttumisen myötä ihminen ei pysty antamaan huomiota muilla tarpeilla. Fysiologisten tarpeiden jälkeen tulee turvallisuuden tarpeet, kuten fyysinen ja taloudellinen turvallisuus. Jos ihminen tuntee turvattomuutta, saattaa hän olla hermostunut tai stressaantunut.

Kolmas taso käsittää sosiaaliset tarpeet, kuten yhteenkuuluvuus ja rakkaus sekä kiintymys. Sosiaaliset taidot auttavat selviytymään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Neljäntenä tulee arvonanto. Ihminen tarvitsee itseluottamusta ja tunnetta olla arvokas, jotta hän voi olla tehokas ja pärjäävä. Epävarmat ja heikon itsetunnon omaavat ihmiset saattavat olla sisäänpäin sulkeutuneita ja sosiaalisesti epävarmoja. Viimeiseksi tarpeeksi Maslow on asettanut itsensä toteutuksen. Maslowin mukaan ihminen pystyy toteuttamaan itseään vain jos kaikki muut edellä mainitut tarpeet on täyttynyt.

Maslowin tarvehierarkia näkyy muutosprosesseissa työntekijöiden motivaation tarkasteluna. Muutoksen epäonnistuessa voidaan miettiä mistä työntekijät ovat motivoituneet ja ovatko ne esteenä muutoksen toteutumiselle. Tällöin on tarkasteltavalla tarvehierarkian tasolla työntekijät ovat ja voitaisiinko heitä motivoida tavoittelemaan korkeampaa tasoa. Yleensä täyttymättömät tarpeet toimivat motivaattoreina. (Maslow, 1943, 370–396.)

3.2 Muutosvaihemalli

Prochaska ja DiClemente (1983) ovat luoneet muutosvaihemallin, jota voidaan hyödyntää erilaisissa muutostilanteissa. Muutosvaihemallin perusajatuksena on, että muutos toteutuu prosessina, jossa on selkeät vaiheet. Tässä kappaleessa käsitellään näitä vaiheita opinnäytetyön muutosprosessin näkökulmasta. Muutosvaihemallissa on kuusi vaihetta; muutostarpeen havaitseminen, muutoksen suunnittelu, muutoksen valmistelu, muutoksen toteutus, toteutuksen ylläpito sekä toteutuksen päättäminen.

Muutos lähtee liikkeelle aina jostain tarpeesta. Tarve havaitaan, mutta sitä ei nähdä vielä koko kontekstissaan. Muutoksen havaitseminen käynnistää sen, että muutosta lähdetään pohtimaan sekä suunnittelemaan. Tässä vaiheessa muutos alkaa selkiytyä ja sille alkaa muotoutua erilaisia vaiheita. Yleensä suunnitteluvaiheeseen käytetään paljon aikaa, koska se helpottaa seuraavia vaiheita. Kun suunnitteluvaihe on ohi, aletaan muutosta valmistella. Valmisteluvaiheessa yleensä tiedotetaan kaikille osa-

puolille, kuinka muutos toteutetaan sekä jaetaan tarvittavat materiaalit. Valmistelun jälkeen kaiken tulisi olla valmista, jotta muutos voidaan toteuttaa. Muutos voi olla hetkessä tehty tai se voi kestää päiviä, viikkoja tai jopa kuukausia. Kun muutos on toteutettu, ylläpidetään sitä. Ylläpitovaiheessa toteutuksessa tapahtuneet muutokset vakiinnutetaan osaksi käytäntöä. Ylläpitovaiheen jälkeen tulee toteutuksen päättymisvaihe, jolloin muutos/muutokset ovat vakiintuneet käytäntöön ja toimivat osana ihmisten arkea. Päättymisvaiheessa muutosta ei koeta enää työstämisvaiheessa olevalta muutokselta vaan toteutuneelta muutokselta. (Prochaska ja DiClemente 1983; Vuorinen & Tuunala 1997, 149–150.)

3.3 Työyhteisön roolit

Työyhteisössä muutoksiin suhtaudutaan eri tavoin. Jokaisessa työpaikassa on erilaisia persoonia ja tästä syystä myös erilaisia rooleja. Muutostilanteissa työyhteisön jäsenten roolit yleensä korostuvat ja tulevat selkeämmin esille. Mattila (2008, 40–49) on jaotellut roolit karkeasti viiteen päätyyppiin. Aktivistit ovat kokeilunhaluisia ja lähtevät innokkaasti mukaan muutostilanteissa. He vievät muutosta eteenpäin ja korostavat työntekijän omaa vastuuta työpaikkansa säilymisestä ja osaamisestaan. Aktivistit ovat omaksumiskykyisiä, joustavia ja sitoutuneita.

Työyhteisöissä seuraajat ovat niitä, jotka ovat varovaisempia kuin aktivistit ja tyytyvät sivustaseuraajan rooliin. Nämä seuraajat ovat yleensä hiljainen enemmistö, jotka usein myös kokevat olevansa se järjen ääni. Seurailijat ovat sitoutuneita, joilla on kokemusta ja hiljaista tietoa. Toisaalta he ovat varovaisia antamaan tietoa julkisesti. Kolmas rooli työyhteisössä on epäilijät. He ovat varautuneita ja epäluuloisia. Yleensä he käyttävät kielteistä viestintää ja vaikuttavat mielipiteisiin. Muutoksia epäilijät kyseenalaistavat, jos uusi malli ei ole arvopohjaltaan samansuuntainen kuin entinen malli. (Mattila 2008, 43–46.)

Edellä mainittujen roolien lisäksi tulevat vielä oppositio ja opportunistit. Oppositio kuvastaa niitä henkilöitä työyhteisössä, jotka suhtautuvat muutokseen kielteisesti.

Muutostilanteissa he kokevat oman asemansa uhatuksi ja siksi yrittävätkin käännättää muiden mielipiteitä kielteisellä viestinnällä. He pitävät kiinni vanhoista perinteistä eivätkä näe uudessa mallissa mitään hyvää. Opportunistit taas ovat selkeästi niitä henkilöitä, jotka suhtautuvat muutokseen hyvin välinpitämättömästi ja ovatkin tästä syystä hyvin harvinaisia. Opportunistit eivät pysty sitoutumaan ja tavoittelevat vain omaa etuaan. He eivät välitä säännöistä ja usein opportunisteihin suhtaudutaan tuomitsevasti. (Mattila 2008, 46–49.)

3.4 Muutosvastarinta

Suhtautuminen muutokseen riippuu paljon ihmisestä itsestään. Myös muiden asenteet voivat vaikuttaa siihen, miten muutoksen kokee. Joskus muutos voi vaikuttaa kipeältä kokemukselta ja siihen suhtaudutaan negatiivisesti, joka näkyy muutosvastarintana. Muutosvastarinta ei kuitenkaan ole huono asia vaan se yleensä kertoo siitä, että muutos on merkityksellinen ja se koetaan tärkeäksi. Petäjä ja Koponen (2002, 67–69) ovat sitä mieltä, että muutosvastarintaa näkyy ainakin kolmella eri alueella: ajattelun, tunnetason ja tahdon alueella.

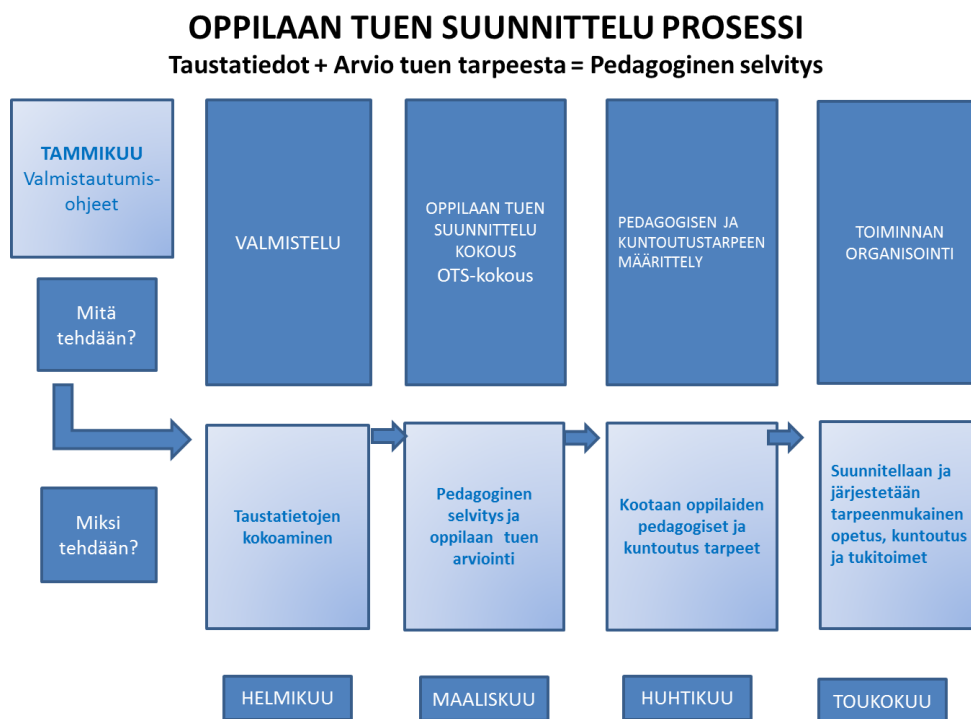
Muutosvastarinta voi näkyä ajatusten tasolla, jolloin ihminen etsii erilaisia perusteluja sille, miksi muutos on vaikea tai epätarkoituksenmukainen. Tällöin ihminen pyrkii kasvattamaan epäilyksiä itsessä ja muissa. Kun vastarinta tapahtuu tunnetasolla, tietää, että muutos on merkityksellinen ja tunteita nostattava. Tunteita on kuitenkin positiivisia että negatiivisia. Positiiviset tunteet kertovat, mitä tarvitsemme tai odotamme ja negatiiviset tunteet taas mitä vaille olemme jääneet. Muutosvastarintaa näkyy myös tahdon alueella. Ihminen ei tahtoisi muutosta ja tästä syystä voi olla hyvinkin lamaantunut, välinpitämätön ja kyyninen. Kun jonkin edellä mainitun tason pystyy ylittämään on paljon valmiimpi ja myönteisempi muutokseen. (Petäjä & Koponen 2002, 67–69.)

4 OPPILAAN TUEN SUNNITTELU (OTS) - PROSESSI

HAUKKARANNAN KOULUSSA

Haukkarannassa otettiin käyttöön uutena työskentelymenetelmänä oppilaan tuen suunnitteluprosessi. OTS- prosessi korvasi osittain aikaisemmin toimineen kuntoutus-työryhmän. Prosessi otettiin Haukkarannassa käyttöön vuoden 2012 tammikuussa, koska yhteistyössä haluttiin kehittää oppilaiden kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. OTS- prosessin tarkoituksena oli tuoda opetus sekä oppimista tukeva kuntoutus paremmin lähemmäksi toisiaan sekä oppilaan arkea. Prosessin päätavoitteena oli tehostaa opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin yhteistä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelua, toteutusta ja arviointia.

Aikaisemmin toimineessa kuntoutustyöryhmässä oppilashuolto arvioi moniammatillisesti oppilaan kuntoutusta. Pedagoginen arviointi tapahtui yksin opettajien toimesta henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan eli HOJKSiin. Tähän käytäntöön kaivattiin muutosta, joten päätettiin yhdistää opetuksen, kuntoutuksen ja oppilaskodin HOJKS työskentely aikataulullisesti toisiaan paremmin vastaavaksi työskentelymenetelmäksi. Näin saataisiin oppilaan oppimisen ja kuntoutumisen etenemisen arviointi ja tuen tarpeen suunnittelu tehokkaammaksi ja entistä moniammatillisemmaksi.

KUVIO 3. OTS- prosessin aikataulutus

Uusi työskentelymenetelmä otettiin käyttöön tammikuussa 2012. Tammikuun alussa Haukarannan koulun opettajille, terapeuteille ja ohjaajille annettiin ohjeet, kuinka valmistautua oppilaan tuen suunnittelukokoukseen. Tammikuun aikana jokaisen oppilaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) tuli päivittää, ja se toimi pohjana oppilaan tuen suunnittelussa ja arvioinnissa. Jokainen opettaja, terapeutti ja ohjaaja vastasivat omalta osaltaan oppilaan tietojen päivittämisestä.

Helmikuussa keskityttiin valmistautumaan ja kokoamaan taustatiedot OTS- kokoukseen. OTS- kokouksen pohjana toimi tammikuussa tehty HOJKS sekä oppilaan tuen suunnittelu-lomake (LIITE 1). Tarkoituksena oli koota oppilaan tämänhetkiset taustatiedot, joista ilmeni oppimisen yleinen eteneminen, pedagogiset, oppimisympäristöön liittyvät kuntoutukselliset ja muut tukijärjestelyt sekä oppilaan vapaa-ajan toiminta. Opettaja kokosi oppilaistaan yhteenvedon, josta ilmeni oppilaan yksilöllistetyt oppiaineet ja perusopetuksen mukaiset aineet. Opettaja täytti myös OTS- lomakkeen, josta ilmeni oppilaan kuntoutustarpeet (psykkinen/ sosiaalinen/ motorinen/ kielellinen/ fyysinen kuntoutus). Terapeutit kokosivat tiedot oppilaan kuntoutuksesta ja sen edistymisestä ja miettivät jatkotarpeita oppilaan kuntoutuksessa. Ohjaajat

kokosivat tiedot oppilaan vapaa-ajasta ja miettivät millainen toiminta tukisi oppilaan kehitystä jatkossa.

Maaliskuussa oli oppilaan tuen suunnittelukokoukset eli OTS- kokoukset. Näiden kokouksien tarkoituksena oli helpottaa seuraavan lukukauden suunnittelua sekä poistaa päällekkäisiä työvaiheita. Tarkoituksena oli löytää oleellinen ja mahdollinen yhteinen näkemys riittävästä kuntoutuksesta. Taustatietojen pohjalta arvioitiin oppilaan oppimisen ja kuntoutuksen etenemistä sekä kuntoutuksen ja tukimuotojen riittävyyttä ja vaikuttavuutta (pedagogiset, oppimisympäristöön liittyvät, kuntoutukselliset tai muut tukijärjestelyt). Lisäksi tärkeää oli tehdä lakisääteiset päätökset kuten pedagoginen selvitys ja erityisen tuen päätös. Pedagoginen selvitys tehdään esikoululaisille, 2.-6. luokkalaisille sekä niille oppilaille, joilla lisästä yksilöllistämisiä tai puretaan niitä eri oppiaineissa. Aina kun oppilaalle tehdään pedagoginen selvitys, tehdään myös erityisen tuen päätös.

Huhtikuussa tapahtui pedagogisen ja kuntoutustarpeen määrittely sekä vapaa-ajan toiminnan suunnittelu, joista vastasivat kuntoutuksen ohjaaja sekä oppilashuolto yhdessä opetuksen ja kuntoutuksen esimiehen kanssa. Koottiin siis OTS- kokouksen informaatio oppilaiden pedagogisista, kuntoutuksen ja vapaa-ajan tarpeista, joiden pohjalta alettiin suunnitella seuraavan syksyn toimintaa. Tarkoituksena oli vastata mahdollisimman monipuolisesti ja kattavasti oppilaiden pedagogisen tuen tarpeeseen sekä kuntoutustarpeeseen. Huhtikuussa tapahtui myös ensi lukuvuoden luokkajako.

Touko- ja kesäkuussa organisoitiin toimintaa. Tarkoitus oli organisoida opetus ja kuntoutus sekä tiedottaa kuntoutuksesta, josta vastasi kuntoutuksen ohjaaja yhdessä oppilashuollon kanssa. Tässä kohtaa kiinnitettiin huomiota resurssien ja osaamisen tehokkaaseen hyödyntämiseen sekä oppilaiden tarpeiden yksilöllisempään huomiointiin. (Makkonen, 2012.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA ONGELMAT

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia sitä, miten Haukkarannan koulussa opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijät kokivat oppilaan tuen suunnittelu- prosessin ja sen myötä tapahtuneen muutoksen aikaisemmin toimineeseen kuntoutustyöryhmään. Lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin, mikä OTS- prosessissa koettiin haastavaksi.

Opinnäytetyön tutkimusongelma on:

1. Miten Haukkarannan koulun opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijät kokivat oppilaan tuen suunnittelu- muutosprosessin?

5.1 Aineisto ja menetelmät

5.2 Kohderyhmä

Kysely toteutettiin Haukkarannan koulun opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijöille, koska he ovat keskeisessä asemassa arvioimassa oppilaan yksilöllistä kuntoutuksen tarvetta. Heistä jokainen päivittää omalta osaltaan oppilaan HOJKS-suunnitelmaa, jota käytetään pohjana OTS- prosessissa. Valittu kohdejoukko on myös mukana OTS- kokouksessa, joten heillä on näkemys koko prosessista ja he ovat oikeita henkilöitä antamaan mielipiteensä ja palautetta muutosprosessista.

Aihe on rajattu vain työntekijöiden kokemuksiin, koska se on sinällään jo hyvin kokonaisvaltainen ja mielenkiintoinen. Kyselyä ei toteutettu esimerkiksi oppilailla tai heidän vanhemmillaan, koska haluttiin selvittää pelkästään työntekijöiden kokemuksia. Lisäksi opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijät tarkastelevat muutosprosessia hyvin läheltä ja se vaikuttaa heidän työhönsä merkittävästi, joten heiltä saa

luotettavimpia tuloksia. Jos aihetta ei olisi rajattu näin tarkasti, olisi se ollut liian laaja opinnäytetyö tasoiseen tutkimukseen.

5.3 Lähestymistapa

Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Siinä toteutuu monet kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypilliset piirteet. Tutkimus kohdistuu Haukkarantaan ja sen sisällä tapahtuvaan muutosprosessiin. Aineisto on koottu työntekijöiltä suoraan, joten heidän näkökulmansa ja äänensä pääsevät esille ja se on tyypillistä laadullista tutkimusta tehdessä. Aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Muutosprosessiin liittyviä kysymyksiä käsitellään ainutlaatuisesti ja aineistoa tulkitaan nimenomaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 162–164.)

Tapaustutkimus on yksi laadullisen tutkimuksen menetelmä. Opinnäytetyössä esiin tyy myös tapaustutkimukselle ominaisia piirteitä, sillä se kohdistuu nimenomaan yksittäiseen organisaatioon eli Haukkarannan kouluun. Tyypillistä tapaustutkimuksessa on se, ettei tuloksia voida yleistää laajemmalla tasolla ja tässäkin tutkimuksessa tulosten yleistäminen on mahdotonta esimerkiksi muihin kouluihin verrattuna. Tämä johtuu siitä, että muutosprosessi tapahtuu Haukkarannassa ja aineisto on nimenomaan kerätty sieltä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Opinnäytetyön tutkimusote on kuvaileva, koska prosessin kuvaaminen tarkasti luo edellytykset tutkimusaineiston ymmärtämiseen. Tutkimuksessa dokumentoidaan keskeisiä ja kiinnostavia piirteitä, joiden pohjalla käytetään tutkimuksesta saatuja tuloksia. Kuvaileva tutkimusote on tyypillistä tapaustutkimusta tehdessä. (Hirsjärvi ym. 2009, 138–139.)

Aineiston tulokset esitetään prosenttijakaumina. Vaikka tutkimusmenetelmänä käytetäänkin laadullista tutkimusta, ei se poissulje sitä, ettei tuloksia voisi esittää määrällisessä muodossa. Aineiston tulosten muuttamista määrälliseen muotoon kutsutaan kvantifioimiseksi. Tutkimuksessa ei siis suoranaisesti käytetä kvantitatiivista tutkimusmenetelmää vaikka tulokset ovatkin määrällisessä muodossa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

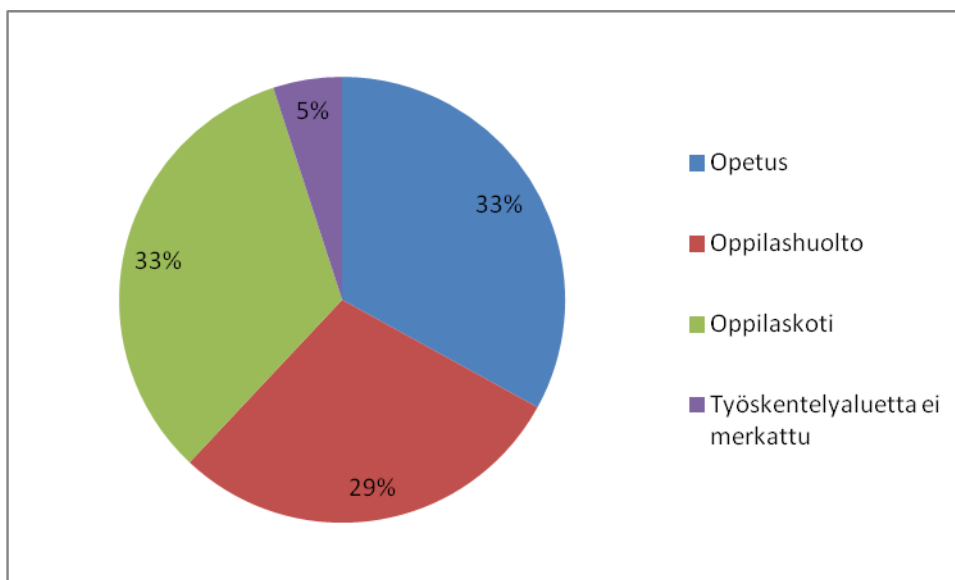
5.4 Aineiston keruu

Opinnäytetyössä käytettiin aineistonkeruumenetelmänä kyselylomaketta (Liite 2). Kyselylomakkeen yhteyteen liitettiin saatekirje (Liite 3) Kyselylomake on laadittu yhteistyössä Haukkarannan toimipisteen kuntoutuksen ohjaajan kanssa. Kyselylomaketta voidaan käyttää tehdessä sekä laadullista että määrällistä tutkimusta. (Tuomi ym. 2002, 74–75) Kyselymenetelmä on tehokas ja sillä saa kerättyä isoltakin joukolta tietoa. Kyselyssä on kuitenkin omat haittapuolensakin, kuten vastaajien suhtautuminen kyselyyn huolimattomasti, vastaajien epätietoisuus kysyttävästä aiheesta sekä kyselytutkimuksesta aiheutuva kato, eli kuinka moni kyselyn saaja jättää vastaamatta siihen. (Hirsjärvi, ym. 2009, 195–196.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, koska sillä saa tässä tutkimuksessa parhaiten selvitettyä henkilökunnan todellisen mielipiteen. Kysely toteutettiin nimettömänä, eikä sitä kautta pystytä ketään yksittäistä työntekijää tunnistamaan. Kyselylomakkeen kautta annettiin työntekijöille myös mahdollisuus antaa palautetta avoimen kysymyksen kautta, koska haluttiin saada työntekijöiden kokemuksia esille myös muun kuin vastausvaihtoehtojen kautta. Kyselylomake lähetettiin kaikille työntekijöille vastuuhenkilön kautta ja vastaajat palauttivat vastauspaperit sovittuun laatikkoon.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kysely toteutettiin Haukkarannan koulun opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin työntekijöille syksyllä 2012. Kaiken kaikkiaan opetuksessa, oppilashuollossa ja oppilaskodissa työntekijöitä oli 82. Kyselylomakkeita lähetettiin heille kaikille ja niistä palautui 25 vastauslomaketta. Palautuneista lomakkeista kuitenkin 4 oli tyhjiä, joten niitä ei voida laskea mukaan analyysiin. Kyselyyn vastasi siis 21, joten vastausprosentti oli 26 %. Taulukossa 1 näkyy kaikkien kyselyyn vastanneiden jakauma prosenttiosuuksina.

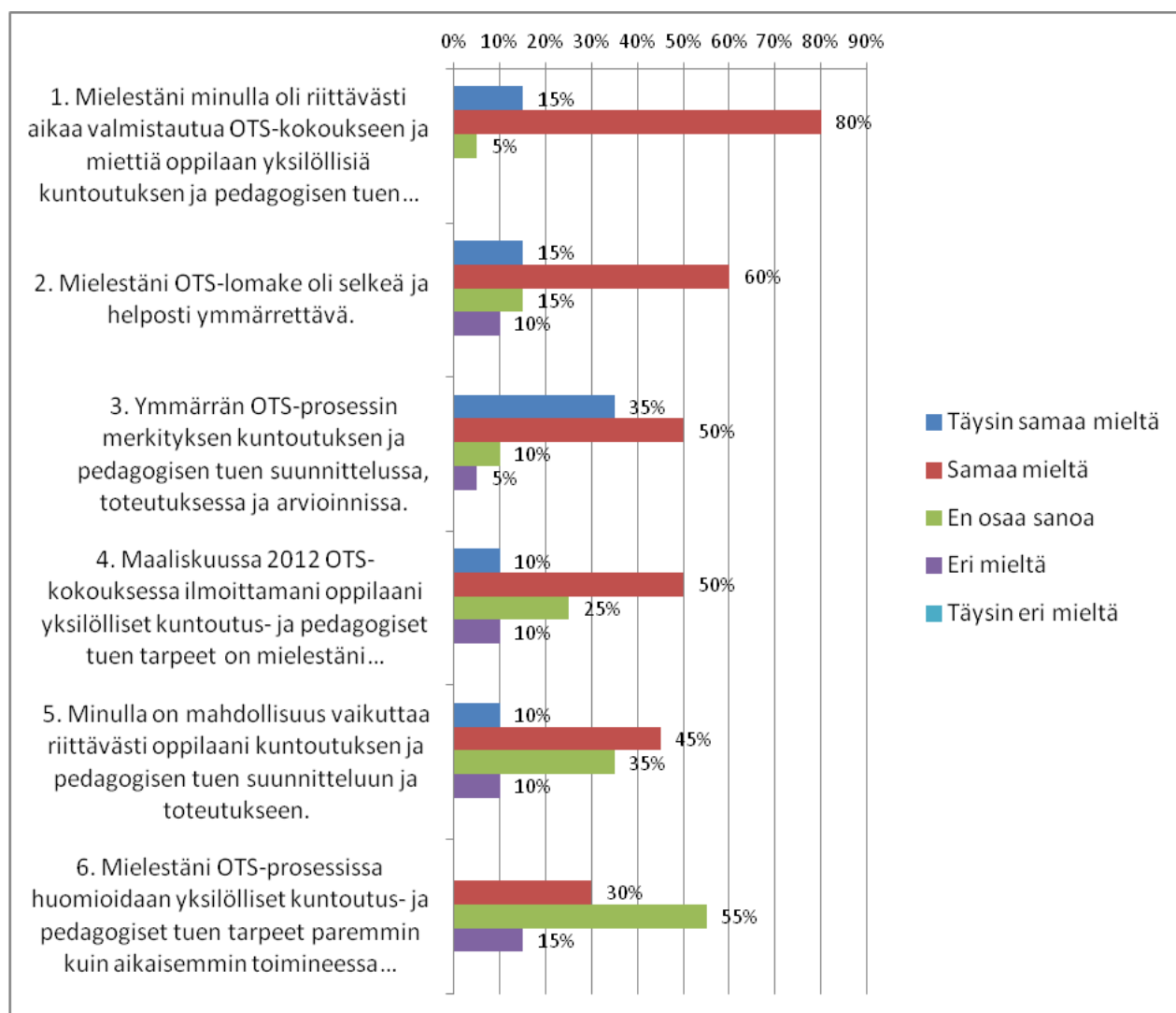
KUVIO 4. Kyselyyn vastanneiden prosenttijakauma

Kaikki kyselyyn vastanneet jakautuivat työskentelyalueensa mukaan melko tasaisesti. Kaikista kyselyyn vastanneista kolmasosa oli opetuksen henkilökuntaa, kolmasosa oppilaskodin henkilökuntaa ja myös kolmasosa oppilashuollon henkilökuntaa. Vain 5 % vastaajista ei ollut merkinnyt työskentelyaluetta.

6.1 Kaikkien kyselyyn vastanneiden tulokset

Kyselylomakkeita palautui täytettynä yhteensä 21 kappaletta. Näistä yksi lomake oli vastattu vain kysymysten 1 ja 4 osalta, joten tätä lomaketta ei ole huomioitu 2. ja 3. kysymysten analyysin osalta. Lisäksi yksi lomake oli täytetty muiden kysymysten osalta paitsi ensimmäisen kysymyksen. Tämä lomake huomioitiin kokonaisanalyysissä, koska kysymysten 2, 3 ja 4 vastaukset vaikuttavat kokonaisanalyysin tekemiseen, kun kerätään kaikkien kyselyyn vastanneiden tulokset yhteen. Yhteensä kysymykseen 2 vastasi 20 henkilöä. Seuraavasta taulukosta ilmenee kaikkien kysymykseen 2 vastanneiden tulokset.

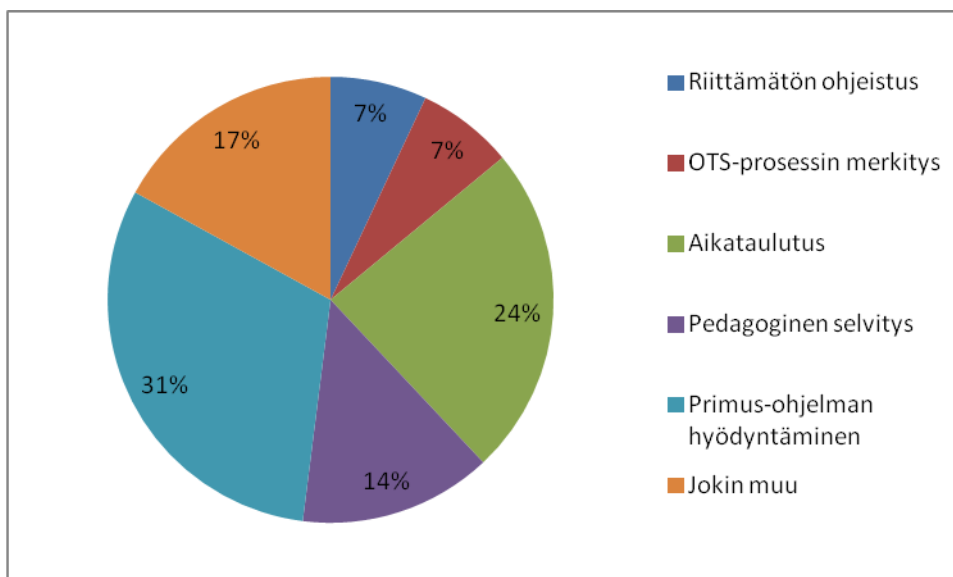
TAULUKKO 1. Kaikkien kyselyyn vastanneiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä

Melkein kaikki kyselyyn vastanneet olivat sitä mieltä, että heillä oli riittävästi aikaa valmistautua OTS- kokoukseen ja miettiä oppilaan yksilöllisiä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen tarpeita. Vain 5 % valitsi vaihtoehdon "en osaa sanoa". Suurin osa oli sitä mieltä, että OTS- lomake oli selkeä ja helposti ymmärrettävä. 15 % vastanneista ei osannut sanoa ja 10 % oli sitä mieltä, ettei lomake ollut selkeä eikä helposti ymmärrettävä. 85 % vastanneista ymmärsi OTS- prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Vastanneista 10 % ei osannut sanoa ja 5 % ei ymmärtänyt OTS- prosessin merkitystä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Yli puolet kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että maaliskuussa 2012 OTS- kokouksessa ilmoittamat oppilaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet on huomioitu hyvin. 25 % vastanneista ei osannut sanoa ja 10 % oli eri mieltä eli heidän mielestään kuntoutuksen ja pedagogisen tuen tarpeita ei ollut huomioitu tarpeeksi. Noin puolet vastanneista koki, että heillä oli mahdollisuus vaikuttaa riittävästi oppilaan kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Kolmasosa vastanneista valitsi vaihtoehdon "en osaa sanoa" ja 10 % vastanneista oli eri mieltä eli he kokivat että heillä ei ollut riittävästi mahdollisuutta vaikuttaa oppilaan kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Kaikista kyselyyn vastanneista työntekijöistä kolmasosa oli sitä mieltä, että OTS- prosessissa huomioidaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet paremmin kuin aikaisemmin toimineessa kuntoutustyöryhmässä. Reilu puolet ei osannut sanoa ja 15% vastanneista oli eri mieltä.

21 vastaajasta 15 oli vastannut kysymykseen prosessin haastavuudesta. Kyselyyn vastanneista 60 % valitsi useamman kuin yhden vaihtoehdon, 40 % valitsi vain yhden vaihtoehdon. Yhteensä vaihtoehtoja oli valittu 29 kappaletta. Seuraavasta kuviosta ilmenee vastausten jakauma kyselylomakkeen kysymykseen 3.

KUVIO 5. Kaikkien vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

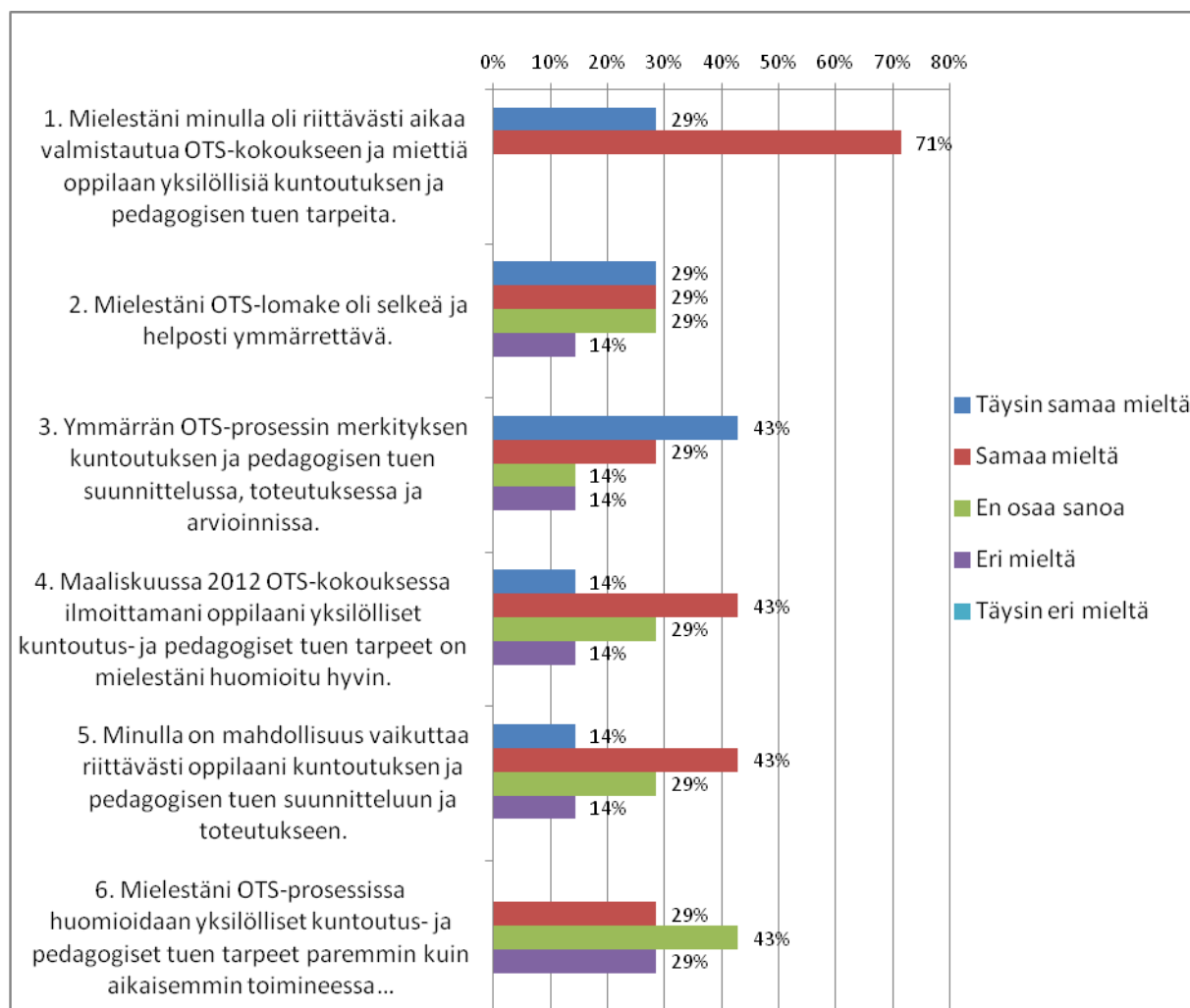
Haastavimmaksi vastausten perusteella OTS- prosessissa koettiin Primus- ohjelman hyödyntäminen, sillä se sai kolmasosan vastauksista. Toiseksi haastavimmaksi koettiin aikataulutus, sillä neljäsosa vastauksista oli merkattu siihen kohtaan. 17 % vastauksista jakaantui kohtaan "muu, mikä?" ja 14 % vastauksista oli merkattu kohtaan "pedagoginen selvitys". Sekä riittämätön ohjeistus että OTS- prosessin merkitys saivat molemmat 7 % vastauksista.

Kysymykseen neljä (Miten koet OTS -prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa) vastasi yhteensä 14 työntekijää eli noin 70 % kaikista vastaajista. Selkeimmin kohdan neljä, vastauksista nousi esille se, että uuden prosessin sisäistäminen koetaan haasteelliseksi, koska vanhat menettelytavat ovat vielä muistissa. Lisäksi OTS- kokoukseen osallistujat aiheuttivat monessa hämmästyksiä. Siihen kaivattiin enemmän järjestelmällisyyttä. Yleisesti ottaen muutosprosessi koettiin hyvänä ja varsinkin moniammatillisuuden näkökulman tärkeys huomioitiin monessa vastauksessa.

6.2 Opetuksen henkilöstön tulokset

Opetuksen henkilökunnalle lähti syksyllä 2012 yhteensä 23 lomaketta. Heistä kyselyyn vastasi 7 eli 30 %. Seuraavasta taulukosta ilmenee kyselyyn osallistuneiden opetuksen työntekijöiden vastaukset kysymykseen 2. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

TAULUKKO 2. Opetuksen työntekijöiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väitteistä

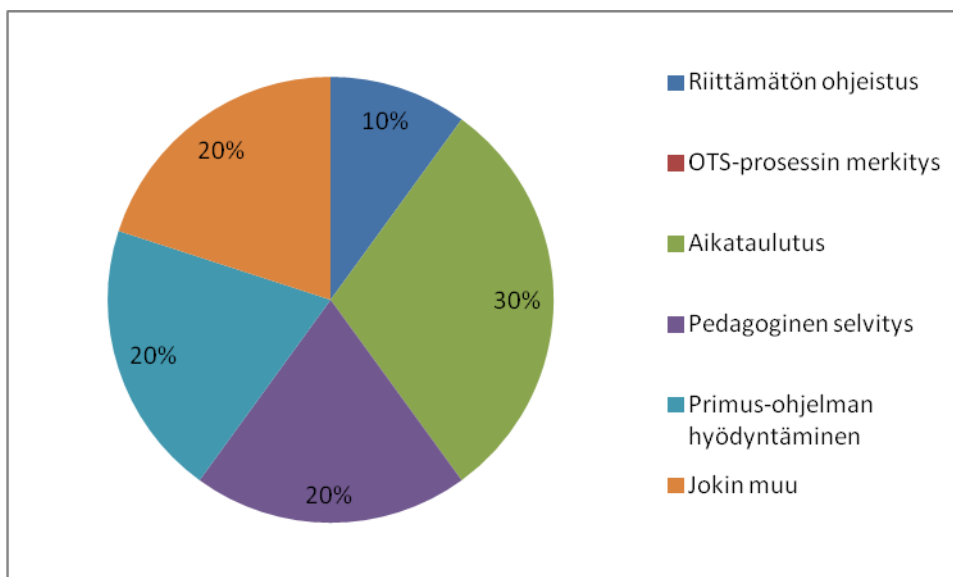

Kaikki opetuksen työntekijät olivat sitä mieltä, että heillä oli riittävästi aikaa valmistautua OTS- kokoukseen ja miettiä oppilaan yksilöllisiä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen tarpeita. Yli puolet vastasi, että OTS- lomake oli selkeä ja helposti ymmärrettävä, kolmasosa ei osannut sanoa ja 14 % oli sitä mieltä, että OTS- lomake ei ollut sel-

keä eikä helposti ymmärrettävä. Reilu 70 % opetuksen henkilökunnasta ymmärsi OTS- prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. 14 % ei osannut sanoa ja sama määrä oli eri mieltä. Yli puolet oli sitä mieltä, että maaliskuussa ilmoittamat oppilaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogisen tuen tarpeet on huomioitu hyvin. Kolmasosa ei osannut sanoa ja 14 % oli eri mieltä.

Yli puolet kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että heillä oli mahdollisuus riittävästi vaikuttaa oppilaan kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Kolmasosa ei osannut sanoa ja 14 % oli eri mieltä. Opetuksen henkilökunnasta noin puolet eivät osanneet sanoa huomioidaanko OTS- prosessissa yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet paremmin kuin aikaisemmin toimineessa kuntoutustyöryhmässä. Kolmasosa oli sitä mieltä, että kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet huomioidaan paremmin kuin aikaisemmin. Sama määrä oli sitä mieltä ettei niitä huomioitu paremmin.

Kysyttäessä OTS- prosessin haastavuutta, kysymykseen vastasi 5 opetuksen työntekijää. Kyselyyn vastanneista opetuksen työntekijöistä neljä (80 %) valitsi useamman kuin yhden vaihtoehdon. Yksi (20 %) valitsi vain yhden vaihtoehdon. Vaihtoehtoja valittiin yhteensä 10. Seuraavasta kuviosta ilmenee vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 3.

KUVIO 6. Opetuksen työntekijöiden vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

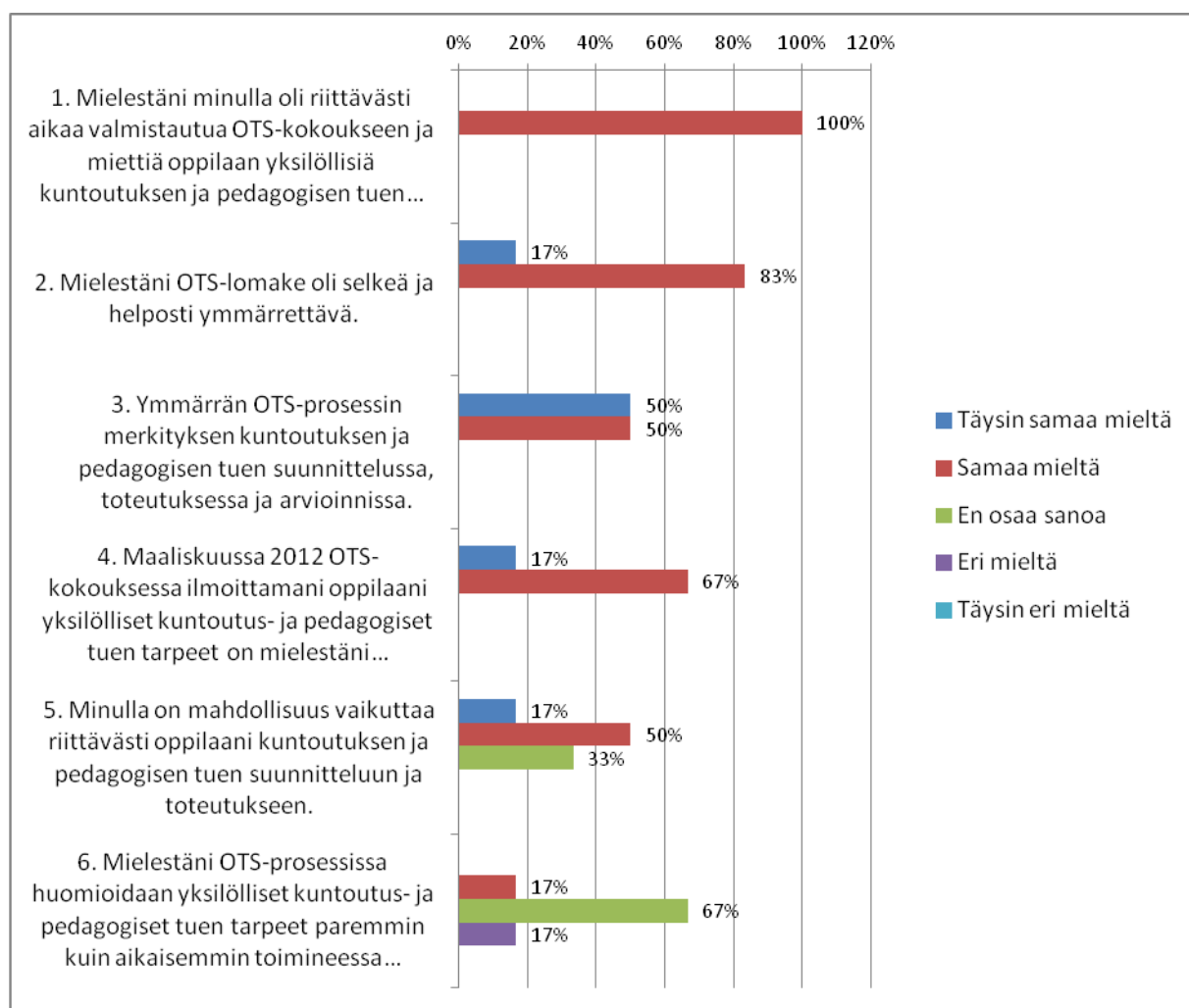
Opetuksen työntekijöiden mielestä haastavaksi OTS- prosessissa koettiin aikataulutus, sillä se sai kolmasosan vastauksista. Pedagoginen selvitys sekä Primus- ohjelman hyödyntäminen saivat molemmat viidesosan vastauksista. Kohta "muu, mikä?" sai 20 % vastauksista ja riittämätön ohjeistus sai 10 %. Kohtaan "muu, mikä?" kommentoitiin, että ei oikein ymmärretty kaikkien osallistuneiden osuutta OTS- kokoukseen. Lisäksi kommentoitiin, että Primus- ohjelmasta ei tule tulostettaessa oikeanlaista pedagogista selvitystä, vaan se tulisi tehdä toisella tavalla.

Kysymykseen neljä (Miten koet OTS -prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa?) vastasi neljä opetuksen työntekijää. Vastauksista nousi esille, ettei oikein ymmärretty kaikkien oppilaan tuen suunnittelu- kokoukseen osallistuneiden henkilöiden merkitystä. Lisäksi kommentoitiin, että uusien menettelytapojen sisäistäminen vaatii aikaa, koska vanhat menettelytavat ovat vielä niin vahvasti muistissa. Opetuksen työntekijöiden kommenteista tuli esille myös se, ettei oppilashuollolla ole riittävästi tuntemusta oppilaista, opetus- suunnitelmista eikä HOJKSeista. Moniammatillinen yhteistyö koettiin kuitenkin todella tärkeäksi oppilaan eheän arjen ja kuntoutuksen näkökulmasta. Myös ymmärrettiin, että muutosprosessi vaatii aikaa hioutuakseen ja toimiakseen. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että asioita pohditaan oppilaan näkökulmasta.

6.3 Oppilashuollon henkilöstön tulokset

Oppilashuollon henkilökunnalle lähti syksyllä 2012 yhteensä 10 lomaketta. Heistä kyselyyn vastasi 6 eli yhteensä 60 %. Seuraavasta taulukosta ilmenee kyselyyn osallistuneiden oppilashuollon työntekijöiden vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 2. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

TAULUKKO 3. Oppilashuollon työntekijöiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä

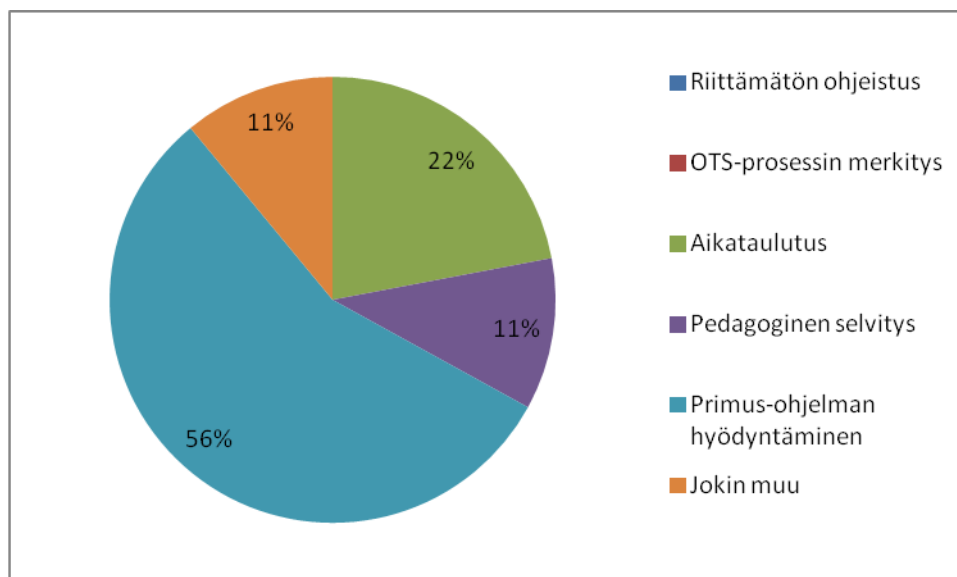

Kaikki oppilashuollon työntekijät olivat sitä mieltä, että heillä oli riittävästi aikaa valmistautua OTS- kokoukseen ja miettiä oppilaan yksilöllisiä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen tarpeita. Kaikkien oppilashuollon työntekijöiden mielestä myös OTS- lomake oli selkeä ja helposti ymmärrettävä. Kaikki ymmärsivät OTS- prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Kaikki myös olivat sitä mieltä, että heidän maaliskuussa 2012 OTS- kokouksessa ilmoittamat oppilaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet on huomioitu hyvin. Tähän 4 kysymykseen yksi oppilashuollon työntekijä ei ollut laittanut vastausta lainkaan.

Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista oppilashuollon työntekijöistä oli sitä mieltä, että heillä oli mahdollisuus riittävästi vaikuttaa oppilaan kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnitteluun ja toteutukseen. Kolmasosa vastaajista valitsi vaihtoehdon "en osaa sanoa". Suurin osa ei osannut sanoa, että huomioitiinko OTS- prosessissa yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet paremmin kuin aikaisemmin toimineessa kuntoutustyöryhmässä. 17 % vastaajista oli sitä mieltä, että yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet huomioitiin paremmin ja sama määrä että niitä ei huomioitu paremmin.

Kysyttäessä prosessin haastavuutta, 5 oppilashuollon työntekijää vastasi kysymykseen. Oppilashuollon työntekijöistä kolme valitsi useamman kuin yhden vaihtoehdon ja kaksi valitsi vain yhden vaihtoehdon. Vaihtoehtoja valittiin yhteensä 9 kappaletta. Seuraavasta kuviosta ilmenee vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 3.

KUVIO 7. Oppilashuollon työntekijöiden vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

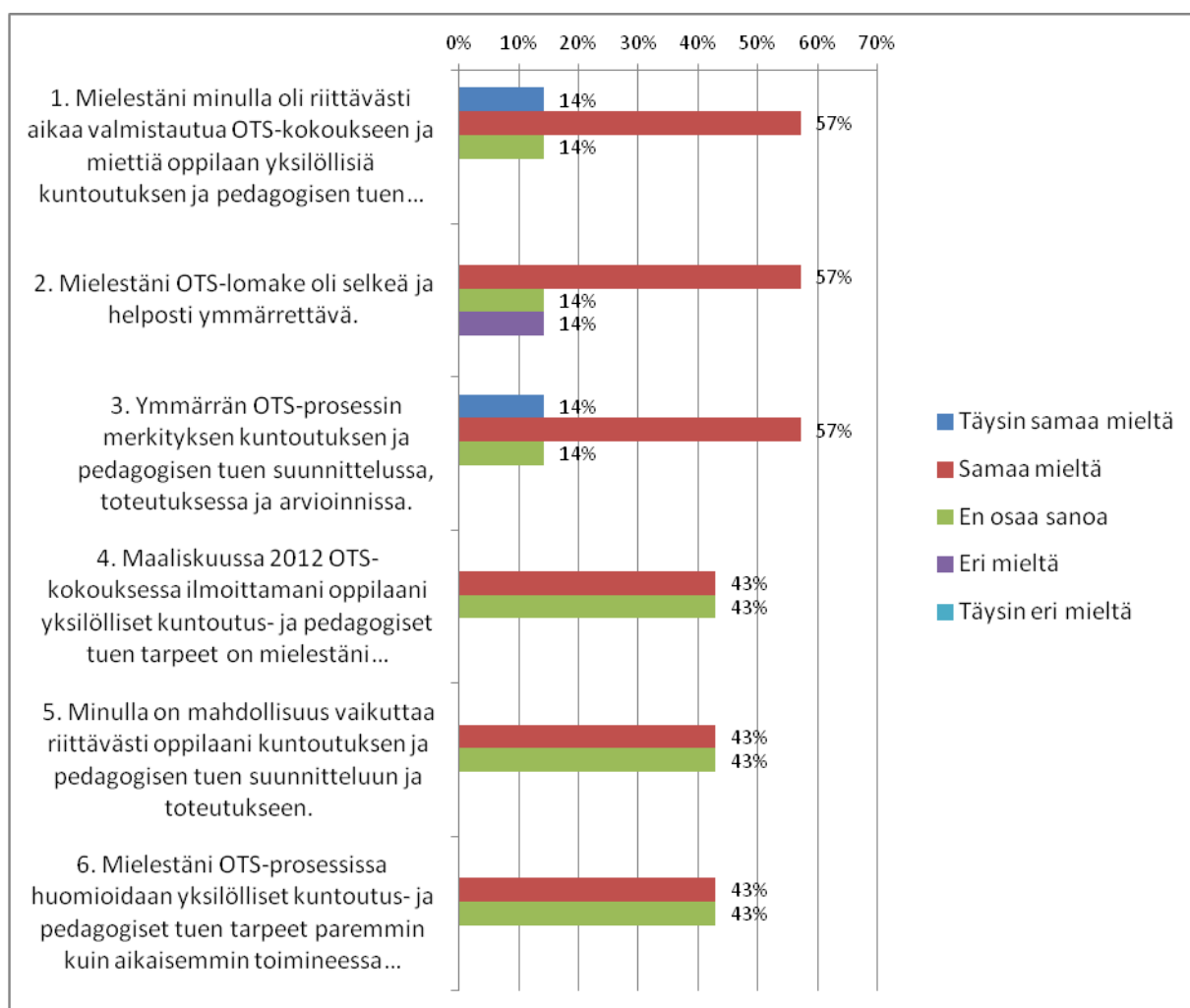
Oppilashuollon työntekijät olivat sitä mieltä, että Primus- ohjelman hyödyntäminen oli haastavaa OTS- prosessissa. Aikataulutus koettiin myös haastavaksi, sillä se sai 22 % vastauksista. Vaihtoehto pedagoginen selvitys sai 11 % vastauksista. Kohtaan "muu" oppilashuollon työntekijä kommentoi, että ryhmäkuntoutusten suunnittelu on vaikeaa seuraavalle vuodelle.

Oppilashuollon työntekijöistä kysymykseen neljä (Miten koet OTS -prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa) vastasi neljä henkilöä. Oppilashuollon työntekijöiden kommenttien mukaan arvioinnilla oli suuri rooli. Arvioinnin koettiin jäävän terapeuttien omalle vastuulle. Lisäksi OTS- kokouksessa oppilaisiin käytettävä aika oli epätasa-arvoinen, eli jokaisen oppilaan asioita tulisi käsitellä yhtä kauan kokouksen aikana, jotta arviointi olisi tasapuolista ja vuorovaikutuksellinen keskustelu olisi tehokkaampaa. Oppilashuollon työntekijöiden mielestä uusi OTS- prosessi jämäköittää työtä ja kuntoutusprosessia. Moniammatillinen suunnittelu on oppilashuollon työntekijöiden mielestä tärkeässä asemassa uudessa OTS- prosessissa. Kuntoutuksen osuus oppilaan arjessa sekä ope- tuksessa huomioidaan uudessa OTS- prosessissa paremmin. Terapioiden koettiin toteutuneen moniammatillisen suunnittelun mukaisesti.

6.4 Oppilaskodin työntekijöiden tulokset

Oppilaskodin henkilökunnalle lähti syksyllä 2012 yhteensä 49 lomaketta. Heistä kyselyyn vastasi 7 eli yhteensä 14 %. Yksi kyselyyn vastanneista vastasi vain kohtaan 1 ja 4. Seuraavasta taulukosta ilmenee kyselyyn osallistuneiden oppilaskodin työntekijöiden vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 2. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

TAULUKKO 4. Oppilaskodin työntekijöiden vastaukset kysymykseen mitä mieltä olet seuraavista väittämistä

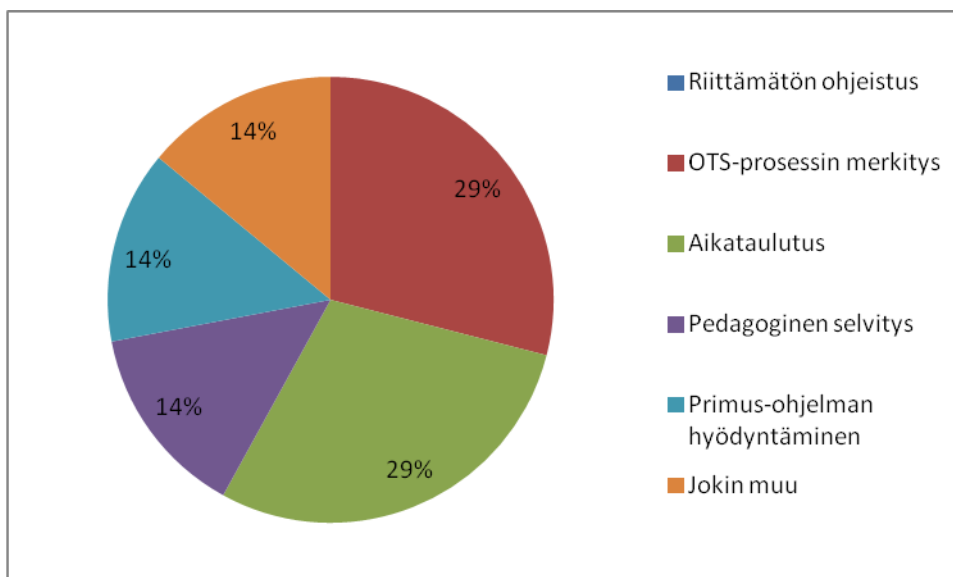

Suurin osa oppilaskodin työntekijöistä oli sitä mieltä, että heillä oli riittävästi aikaa valmistautua OTS-kokoukseen sekä miettiä oppilaan yksilöllisiä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen tarpeita. 14 % vastanneista ei osannut sanoa tähän kohtaan mitään.

Noin 60 % vastaajista oli sitä mieltä, että OTS- lomake on selkeä ja helposti ymmärrettävä. 14 % vastaajista valitsi kohdan "en osaa sanoa". Myös 14 % oli sitä mieltä, ettei OTS- lomake ollut selkeä eikä helposti ymmärrettävä. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että he ymmärtävät OTS- prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Työntekijöistä 14 % valitsi kohdan "en osaa sanoa". Noin puolet vastanneista oli sitä mieltä, että maaliskuussa 2012 OTS- kokouksessa ilmoittamat oppilaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet on huomioitu hyvin. 45 % vastaajista valitsi vaihtoehdon "en osaa sanoa".

Noin puolet kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että heillä oli mahdollisuus vaikuttaa riittävästi oppilaan kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Noin puolet eivät osanneet sanoa mielipidettään. Samanlainen jakauma oli myös väitteessä 6. Puolet vastanneista oli sitä mieltä, että OTS- prosessissa huomioidaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet paremmin kuin aikaisemmin toimineessa kuntoutustyöryhmässä. Puolet taas valitsi vaihtoehdon "en osaa sanoa".

Kysyttäessä prosessin haastavuutta, 4 oppilaskodin työntekijää vastasi kysymykseen. Kyselyyn vastanneista oppilaskodin työntekijöistä yksi valitsi useamman kuin yhden vaihtoehdon ja kolme valitsi vain yhden vaihtoehdon. Vaihtoehtoja valittiin yhteensä 7 kappaletta. Seuraavasta kuviosta ilmenee vastaukset kyselylomakkeen kysymykseen 3.

KUVIO 8. Oppilaskodin työntekijöiden vastausten jakauma kysymykseen: Mielestäni OTS- prosessissa on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

Oppilaskodin työntekijät olivat sitä mieltä, että OTS- prosessissa haastavinta oli OTS-prosessin merkitys sekä aikataulutus, sillä molemmat saivat kolmasosan vastauksista. Pedagoginen selvitys sekä Primus- ohjelman hyödyntäminen saivat molemmat 14 % vastauksista. Kohtaan "muu" oppilaskodin työntekijät kommentoivat, että aikataulun yhteensovittaminen sekä työntekijöiden näkemysten saaminen samansuuntaiseksi on haastavaa. Lisäksi toivottiin, että oppilaan oma ohjaaja olisi paikalla kokouksissa. Myös tasavertainen ajan käyttö OTS- kokouksissa jokaiseen oppilaaseen tulisi olla tasapuolista.

Oppilaskodin työntekijöistä kysymykseen neljä (Miten koet OTS -prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa) vastasi 5 henkilöä. Yhteen vastauksista oli kirjattu, että kokouksiin osallistuminen ei onnistunut, koska tietoa ei tullut. Käytännön asiat, kuten aikataulutus, kokouksiin ilmoittautuminen sekä siihen liittyvät muutokset olivat ongelmallisia oppilaskodin työntekijöiden mielestä. Oppilaan kanssa työskentelevien työntekijöiden aktiivisuus on suuressa roolissa kun oppilaan yksilöllisiä tuen tarpeita mahdutetaan oppilaan arkeen. Moniammatillisen työskentelyn tärkeys näkyi oppilaskodin työntekijöiden kommenteissa. Lisäksi oppilaskodin työntekijöiden mielestä OTS- prosessissa huomioidaan monipuolisesti oppilaan tuen tarpeet kuntoutuksessa sekä opetuksessa. OTS-prosessi koettiin merkittäväksi ja tarpeelliseksi.

7 POHDINTA

7.1 Keskeisten tulosten tarkastelu

Tutkimuksessa saatiin vastaukset tutkimusongelmaan eli kokemuksia muutoksesta ja sen haastavuudesta. Oppilaan tuen suunnittelu -prosessi koettiin kaiken kaikkiaan onnistuneeksi muutokseksi. Keskeisenä tuloksena todettiin, että muutos oli tarpeellinen ja työskentelystä saatiin moniammatillisempaa ja paremmin oppilaan yksilölliset tuen tarpeet huomioivaa. Haastavaa muutosprosessista teki käytännön asiat, mikä on normaalia suurta muutosta tehdessä (Nurmi 2012). Oppilaan tuen tarpeiden arviointi muuttui aikataulutuksellisesti, joten sen omaksuminen OTS- prosessiin ensimmäisellä kerralla osoittautui haastavaksi. Tutkimuksen myötä saatiin kokemuksia muutosprosessista. Kuitenkin monien työntekijöiden kokemukset jäivät saamatta ettei voida yleistää esimerkiksi, että kaikkien oppilaskodin työntekijöiden mielestä he saivat riittävästi vaikuttaa oppilaan tuen tarpeiden arviointiin.

Oppilaan tuen suunnittelu- prosessi eroaa aikaisemmin toimineesta kuntoutustyöryhmästä siten, että työskentely on OTS- prosessissa moniammatillisempaa ja aikataulutuksellisesti yhtenäisempää sekä lisäksi oppilaan tuen tarpeita arvioidaan eri kuntoutuksen osa-alueiden kautta. Kysyttäessä työntekijöiltä huomioitiinko oppilaan tuen tarpeet paremmin OTS- prosessissa kuin kuntoutustyöryhmässä, saatiin mielenkiintoisia vastauksia. OTS- prosessissa siis suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan oppilaan yksilöllisiä kuntoutus- ja pedagogisten tuen tarpeita moniammatillisesti kun taas kuntoutustyöryhmässä oppilaan kuntoutuksen tarvetta arvioi opettajat valmiiden kuntoutusryhmien kautta. Tässä vaiheessa moni vastaajista ei osannut ottaa kantaa siihen, huomioidaanko oppilaan yksilölliset tuen tarpeet paremmin kuin aiemmin. Muutos on ollut merkittävä aikaisempaan verrattuna ja se on tapahtunut lyhyessä ajassa. Lisäksi kysely toteutettiin syksyllä 2012 kun muutos tapahtui aiemmin keväällä samana vuonna. Tästä syystä oli ehkä vaikeaa vielä arvioida huomioidaanko oppilaan tuen tarpeet paremmin kuin aikaisemmin.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön aluksi esitellään toimeksiantaja ja taustoja tutkimukselle. Toimeksiantajan esittelyssä painotetaan Haukkarannan toimipistettä, koska opinnäytetyön aihe lähti liikkeelle ennen Haukkarannan koulun ja Jyväskylän näkövammaisten koulun yhdistymistä Oppimis- ja ohjauskeskus Onervaksi. Vaikka OTS- prosessi on tarkoitus ottaa käyttöön myös Oppimis- ja ohjauskeskus Onervassa, tässä opinnäytetyössä keskitytään kuvaamaan prosessia Haukkarannan toimipisteen näkökulmasta, koska tutkimus on toteutettu Haukkarannassa. Lisäksi yhdistyminen on tapahtunut vuoden 2013 alussa hallinnollisesti sekä toiminnallisesti. Yhteisten käytänteiden työstäminen on vasta aluillaan.

Tutkimuksen kohderyhmänä oli Haukkarannan koulun opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin henkilökunta. Tämä kohderyhmä valittiin tutkimukseen, koska prosessi vaikuttaa heidän työhönsä merkittävimmin. He suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat oppilaan tuen tarpeita. Tutkimuksessa siis haluttiin selvittää työntekijöiden kokemuksia eikä esimerkiksi oppilaiden tai heidän vanhempiansa kokemuksia, koska tässä vaiheessa oppilaiden tai heidän vanhempiansa olisi ollut vaikeaa arvioida prosessia, sillä se otettiin uutena työskentelymenetelmänä käyttöön ensimmäistä kertaa. Tutkimus toteutettiin nimettömänä eikä siitä pystytä tunnistamaan yksittäistä työntekijää. Tutkimuksessa haluttiin säilyttää kohderyhmän anonymiteetti, koska siinä käsitellään työntekijöiden henkilökohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä muutosprosessiin liittyen. Perinteisesti Haukkarannassa opettajalla on ollut suuri vaikutusvalta oppilaan tuen suunnitteluun ja siksi on tärkeää, että kyselyyn pystyi vastaamaan anonymisti. Tällöin myös mahdolliset työyhteisön valta-asetelmat neutralisoituivat. Toisaalta tämä perinteinen valta-asetelma voi myös osaltaan selittää matalaa vastausprosenttia. Yhä edelleen voidaan ajatella, että oma vaikutusmahdollisuus oppilaan tuen suunnitteluun on vähäinen esimerkiksi oppilaskodilla.

Kyselyyn vastasi vain 26 % kaikista opetuksen, oppilashuollon ja opetuksen työntekijöistä. Muutos aiheuttaa yleensä muutosvastarintaa, joka jonkin verran vaikutti myös

tässä tutkimuksessa alhaisena vastausprosenttina. Muutos Haukkarannan toimipisteessä oli merkittävä ja havaittavissa oli jonkinasteista muutosvastarintaa, voidaan siis päätellä, että muutos koettiin tärkeäksi ja merkitykselliseksi (Petäjä & Koponen 2002).

Epätietoisuus aiheuttaa epävarmuutta. Epätietoisuus siitä, kenelle kysely on suunnattu voi myös olla yksi syy alhaiseen vastausprosenttiin. Vaikka saatekirjeessä mainittiin kyselyn kohderyhmä, voi monet silti jäädä miettimään kyselyyn vastaamista, jos ei esimerkiksi ole voinut osallistua OTS- kokouksiin. Tutkimuksen oli tarkoitus tarkastella koko OTS- prosessia, mutta monet mielsivät ehkä vielä tässä vaiheessa OTS- prosessin suppeammin OTS- kokouksiksi. OTS- muutosprosessi alkoi tammikuussa 2012. Hallinnollinen ja toiminnallinen yhdistyminen Jyväskylän näkövammaisten koulun kanssa tapahtui tammikuussa 2013. Yhdistymisen myötä monet työntekijät mahdollisesti miettivät syksyllä 2012 oman työnsä jatkumista. Epävarmuus omasta työstä voi myös johtaa siihen, että tällaisessa muutosprosessissa otetaan passiivinen rooli. Tämä saattoi vaikuttaa myös kyselyyn vastaamiseen.

Kyselylomake lähetettiin kaikille työntekijöille vastuuhenkilöiden kautta. Heidän tuli oma-aloitteisesti vastata siihen ja palauttaa se sovittuun palautuslaatikkoon. Kyselylomakkeen laatiminen oli haastavaa. Kysymysten asettelu ja lomakkeen ulkoasu olivat ratkaisevassa asemassa, jotta kyselystä saataisiin mielenkiintoinen ja helposti vastattava. Kyselylomakkeen kysymykset olivat tutkimuksen kannalta oleellisia ja merkityksellisiä. Itse kyselylomakkeesta tehtiin kaksipuolinen A4 kokoinen lomake ja tähän kyselylomakkeeseen liitettiin saatekirje erillisenä yksipuolisena paperina. Moni vastaajista oli jättänyt kyselylomakkeen toisen puolen tyhjäksi, joka herätti myös kysymyksen miksi. Vastaamatta jättäminen on voinut johtua siitä, että etupuoella ei ollut huomiomerkkiä kuten esimerkiksi: "katso toinen puoli" tai "käännä sivua". Moni on voinut vastata kyselyyn kiireellä ja huomaamatta jättänyt vastaamatta kyselyn toiselle puolelle. Vastaamatta jättäminen on voinut johtua myös siitä, että ei ole koettu kyselyn toisen puolen kysymyksiä tarpeellisiksi tai niihin ei ole ollut mitään sanottavaa. Vastaajat ovat voineet miettiä, että OTS- prosessissa ei ole mitään haastavaa ja muuta kommentoitavaa ei ole.

Alhaisen vastausprosentin takia mietittiin uusintakyselyä työntekijöille. Tässä kohtaa päädyttiin kuitenkin siihen, että uusintakyselyä ei tehdä, koska kysely toteutettiin anonyyminä ja se olisi lisännyt siihen omat hankaluutensa. Jos uusintakysely oltaisiin toteutettu, oltaisiinko voitu olla varmoja siitä, vastasiko sellaiset henkilöt kyselyyn jotka eivät ensimmäisellä kerralla vastanneet vai oliko joukossa sellaisiakin, jotka vastasivat myös ensimmäisellä kerralla. Olisiko ensimmäisellä kerralla toteutetun kyselyn vastauksia voitu tällöin huomioida tutkimuksessa. Tämä olisi vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen.

OTS- lomake, jota käytettiin OTS- kokousten pohjana arvioidessa oppilaan yksilöllistä kuntoutusta, aiheutti jonkin verran epäselvyyttä. Sitä ei joko ymmärretty tai se oli epäselvä. Avoimeen kysymykseen vastattiin muun muassa että lomakkeen täyttäminen oli aluksi haastavaa. Lomake otettiin käyttöön uutena arviointimenetelmänä ja sen käyttöönotossa korostui selkeiden ohjeiden tärkeys. OTS- kokouksissa on tärkeää osata hyödyntää lomaketta, jotta se olisi mahdollisimman vaikuttava oppilaan kuntouttavan arjen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi myöhemmin voidaan tehdä arviointi siitä, onko asetetut kuntoutuksen tarpeet saavutettu.

Haastavuutta prosessiin loi Primus- ohjelman hyödyntäminen. Työntekijät eivät koe sitä kovin käytännölliseksi. Primus- ohjelma on kuitenkin poistumassa käytöstä ja sen tilalle tulee muita ohjelmia tukevampi ja helppokäyttöisempi ohjelma, mahdollisesti Wilma. Tämän uuden ohjelman olisi tarkoitus tukea paremmin muita. Tämä muutos helpottaa esimerkiksi HOJKS:ien tekemistä. Haastavuutta prosessiin loi myös aikataulutus. Aikataulutuksesta kysyttiin kysymyksessä kaksi ja kolme. OTS- kokouksiin valmistautumiseen oli riittävästi aikaa mutta koko prosessin aikataulutus koettiin haasteelliseksi. OTS- prosessissa pyritään saamaan pedagoginen arviointi ja kuntoutuksen suunnittelu aikataulullisesti yhteneväisemmäksi ja siksi muutoksia aikatauluun on tullut merkittävästi ja vielä tässä vaiheessa sen sisäistäminen voi olla hankalaa vanhojen toimintatapojen vuoksi. Uusien toimintatapojen vakiintuminen varmasti selkeyttää aikataulutusta.

Tutkimusta arvioitaessa on pohdittava tutkimuksen luotettavuutta eli validiteettia. Tutkimuksen validiteetti tarkoittaa sitä, että onko tutkittu juuri sitä, mitä oli tarkoi-

tuskin tutkia. Myös mittarin pätevyyttä voidaan arvioida, eli onko mitattu juuri sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2012, 231–233.) Tässä tutkimuksessa käytettiin tutkimusmenetelmänä kyselylomaketta. Sillä kysyttiin suoraan henkilökunnan kokemuksia ja mielipiteitä. Ei voida olla varmoja siitä, että vastaajat ymmärsivät kysymykset samalla tavalla kuin kyselyn laatija. Tämä nimittäin vaikuttaa siihen, onko tutkittu juuri sitä mitä oli tarkoituskin. Toisaalta lähtökohtana oli selvittää kokemuksia ja mielipiteitä ja kyselyn kautta niitä oli mahdollisuus antaa anonymisti. Tuloksiksi saatiin henkilökunnan arvioimia väitteitä ja avoimia vastauksia, joista ilmeni kokemukset ja mielipiteet, joten voidaan todeta, että tutkimus oli validiteetti eli pätevä.

Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa sitä, että voidaanko tutkimusta toistaa uudelleen. Eli voidaanko tutkimus toteuttaa uudestaan siten, että se ei anna sattumanvaraisia tuloksia (Hirsjärvi ym. 2012, 231–233.) Tässä tutkimuksessa reliabiliteetti toteutuu kohtuullisesti, koska tutkimuksessa selvitettiin kokemuksia ja mielipiteitä. Inhimilliset virheet voivat vaikuttaa tutkimuksen toistettavuuteen. Tutkimus voidaan toteuttaa toistamiseen samanlaisena vaikka tulokset olisivatkin toisenlaiset. Kun prosessi suoritetaan toisen kerran samanlaisena, käytänteet ym. ovat todennäköisesti vakiintuneempia, joten henkilökunnan kokemukset ja mielipiteet voivat prosessista olla esimerkiksi positiivisemmat.

Alhaisen vastausprosentin takia, on pohdittava onko tutkimus luotettava. Tutkimustuloksia ei voida yleistää, koska tutkimus on kohdistettu tietyn organisaation eli Haukkarannan toimipisteen sisällä tapahtuvaan muutosprosessiin. Tutkimuksen tarkoitus oli tarkastella OTS- prosessin käyttöönottoa Haukkarannan koulussa, mutta moni jätti vastaamatta kyselyyn, jonka avulla olisi saatu tärkeää tietoa kokemuksista ja mielipiteistä. Kyselyyn vastasi kuitenkin opetuksen, oppilashuollon sekä oppilaskodin työntekijöitä, joten vastaajat edustivat hyvin kaikkia ammattiryhmiä, joka näin ollen lisää tutkimuksen luotettavuutta. Puhakka (2005) mainitsee, että kyselyn vastausprosentin ollessa 50 %, alkaa se olla jo todella hyvä ja luotettava. Mutta yleensä laajoissa ja isoissa kyselyissä joudutaan tyytymään 20–30 vastausprosenttiin.

Koen, että vaikka vastausprosentti jäi niin alhaiseksi, Haukkarannan koulu sai arvokasta tietoa muutosprosessista ja sen onnistumisesta kyselyyn vastanneiden mielipi-

teistä ja kokemuksista. Lisäksi kehittämis ehdotukset edesauttavat OTS- prosessin käyttöä myös tulevaisuudessa. Aina kuitenkin on muistettava se, että muutokset tarvitsevat aikaa hioutuakseen, jotta ne vakiintuvat pysyvästi käytäntöön. Harvat muutokset onnistuvat ensimmäisellä kerralla. Tässäkin muutosprosessissa on annettava aikaa käytäntöjen vakinaistamiselle eikä se tapahdu ensimmäisellä eikä välttämättä vielä toisellakaan kerralla. Kärsivällisyys ja muutosmyönteisyys edesauttavat onnistumisessa.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimuksia muutosprosesseista, nimenomaan työntekijöiden näkökulmasta oli hyvin vähän ja ne liittyivät muun muassa organisaatioiden yhdistymiseen tai esimerkiksi toimintaympäristön kehittämiseen, enkä kokenut niiden olevan hyödyksi tässä työssä ja nimenomaan tähän tutkimusongelmaan liittyviä. Tutkimusten hakuprosessi oli valtaisa ja aikaavievä. Tutkimukset, joissa tutkitaan hyvin spesifejä aiheita, on vaikeaa löytää muuta siihen aiheeseen sopivia tutkimuksia, jotka tukisivat aihetta. Esimerkiksi omassa työssäni huomasin tutkimusten puutteellisuuden mutta en kuitenkaan halunnut tästä syystä lähteä muuttamaan tai laajentamaan aihetta.

7.3 Oma oppiminen kuntoutuksen ohjaaja- opiskelijana

Opinnäytetyön aihe tuki hyvin kuntoutusohjaajan pätevyysalueita. Tässä työssä kehityin kuntoutuksen palvelujärjestelmäosaamisen, kuntoutustarpeen arviointiosaamisen, ohjaus- ja opetusosaamisen, moniammatillisen yhteistyöosaamisen sekä kuntoutuksen suunnittelu- ja johtamisosaamisen osalta. Valtion erityisoppilaitos tekee yhteistyötä monen eri tahon kanssa, mutta monet asiat hoituu niin sanotusti talon sisällä joten esimerkiksi rahoitusasiat tämän tyyppisessä organisaatiossa ovat hahmottuneet tämän prosessin aikana hyvin. Lakimuutokset näkyivät tutkimuksen aikana selkeästi ja niihin oli tutustuttava tarkemmin, jotta ymmärsi perusteet muutoksille. Asiakastyön osaaminen kehittyi varsinkin siltä osin, että miten juuri Haukarannan koulun oppilaiden kuntoutusta suunnitellaan ja mitä asioita heidän kuntoutumiseensa tulee ottaa huomioon. Esimerkiksi jo se, että Haukaranta on koulu, jossa toteu-

tetaan opetusta ja kuntoutusta vaikuttaa paljon siihen, että lasten kuntoutus on erityyppistä kuin pelkästään esimerkiksi keskussairaalassa toteutettava kuntoutus.

Kuntoutustarpeen arviointiosaaminen tässä työssä näkyi ehkä selkeimmin. Muutosprosessi liittyi nimenomaan kuntoutus- ja pedagogisen tuen tarpeen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Sain olla mukana jo muutosprosessin suunnitteluvaiheessa, joten pääsin mukaan vaikuttamaan oppilaan tuen suunnitteluun, jossa kuntoutustarpeen arviointi korostui yhtenä osana. Lisäksi nostan esille vielä moniammatillisen yhteistyön kuntoutuksen ohjaajan pätevyysalueista, sillä se myös näkyi tässä tutkimuksessa selkeästi. Muutoksen myötä pyrittiin kehittämään ja lisäämään moniammatillista yhteistyötä ja tutkimuksen tulokset osoittautuivatkin positiiviseksi tämän suhteen. Moniammatillinen yhteistyöosaaminen on tärkeää, koska kuntoutuksen ohjaajan työssä on tehtävä paljon yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa ja osattava ottaa yhteyttä tarvittaessa eri tahoihin.

Oma oppiminen tämän työn kautta on ollut merkittävää. Opinnäytetyön tekeminen on ollut iso oppimisprosessi, joka on syventänyt omaa tietämystäni sekä kuntoutusohjauksesta sekä omasta itsestäni oppijana. Tutkimus- ja kehittämistyö on haasteellista ja itse koen olevani tämäntyyppisessä työssä vasta alkutekijä. Ensimmäinen opinnäytetyö on tutkimustyönä hyvin opettavainen ja jos nyt pitäisi tehdä tutkimus uudelleen, osaisi siihen tarttua eri tavalla ja uusista näkökulmista. Opinnäytetyö on prosessi, johon käytetään paljon aikaa. Oman motivaation ylläpitäminen on tärkeää, jotta työ saadaan onnistuneesti valmiiksi. Omina motivaattoreina on ollut työn mielekkyys ja aihe, jota käsittelin työssä. Lisäksi motivaattorina on toiminut opinnäytetyön työelämälähtöisyys, joka on myös tehnyt prosessista mielenkiintoisen mutta myös osaltaan hyvin haastavan. Koen, että tästä työstä on apua tulevaisissa OTS-prosesseissa sekä hyötyä uuden oppimis- ja ohjauskeskus Onervan yhteisten käytäntöjen löytämisessä. Vaikka työssä käsitelläänkin vain työntekijöiden näkökulmia ja kokemuksia, oli hienoa huomata koko prosessin ajan, että aina ensisijaisesti ajatellaan oppilasta. Haukarannan toimipisteessä kaikki lähtee oppilaista sekä heidän tarpeistaan ja asioita pyritään kehittämään valtavan hyväksi, jotta heidän arki olisi sujuvaa sekä mielekästä.

7.4 Johtopäätökset

Opinnäytetyön johtopäätöksinä voidaan todeta, että muutosprosessi oli onnistunut, mutta kuitenkin näin suurelle muutokselle on annettava aikaa vielä hioutua sekä vaikiintua osaksi käytäntöä. Muutos vaatii yhteistyötä ja omalta mukavuusalueeltaan pois hyppäämistä, joka on otettava huomioon myös tämän tyyppisessä muutoksessa, jossa pyritään saamaan työstä moniammatillisempaa.

7.5 Jatkotutkimusehdotukset

Täysin samanlainen tutkimus olisi mielenkiintoista toteuttaa uudelleen. Ensimmäisellä kerralla kun OTS- prosessi otettiin käyttöön, voi työntekijöillä olla erilaiset kokemukset kuin jos esimerkiksi toisen tai kolmannes prosessin jälkeen tehtäisiin kysely uudestaan. Lisäksi tutkimuksen voisi toteuttaa oppilailla tai heidän vanhemmiltaan/huoltajillaan. Tällaisenaan tutkimusta kuitenkin ei voida toteuttaa heille, koska se oli suunnattu työntekijöille ja heidän työhönsä liittyviin asioihin. Mutta kokemuksia siitä, miten oppilaat itse kokevat tai heidän vanhempansa/huoltajansa kokevat tulleen kuulluksi ja miten yksilölliset tuen tarpeet on heidän mielestään otettu huomioon olisi mielenkiintoista selvittää.

LÄHTEET

Ahonen, T. & Haapasalo, S. 2008. Oppimisvaikeudet. Teoksessa Kuntoutus. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta & A. Suikkanen. 2.painos. Helsinki. Duodecim, 489–505.

Ahonen, T. & Lyytinen, H. 2000. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa.

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 7.4.2013 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.

A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Viitattu 7.4.2013. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

Eksote. 2013. Kuntouttavat päivätoiminta ja työtoiminta. Viitattu 7.4.2013. http://www.eksote.fi/Fi/Terveyspalvelut/Mielenterveysjapaihdepalvelut/Mielenterveyskuntoutus/Kuntouttava_tyo_ja_paivatoiminta/Sivut/default.aspx.

Gillberg, C. 1999. Nörtti, nero vai normaali; Aspergerin oireyhtymä lapsilla, nuorilla ja aikuisilla.

Haukarannan koulu. 2008. oppilaskodin LAATU- käsikirja.

Haukarannan koulu. 2009. Toiminta- ja opetussuunnitelma. Viitattu: 7.4.2013. http://www.haukaranta.fi/files/Opetussuunnitelma_180209.pdf.

Helin, K. 1992. Muutosvoimat. 1.p. Imatra: Oy Ylä-Vuoksi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Härkäpää, K. & Järvikoski, A. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Sanoma Pro Oy.

Juvonen, J. 1999. Oppimisvaikeudet; Kuntoutus ja opetus yksilöllisen kehityksen tukena.

Järvi, U. Lääkärilehti 10/2010. Viitattu 17.1.2013. http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?opcode=show/news_id=9501/type=1.

Kerola, K., Kujanpää, S., & Timonen, T. 2009. autismin kirjo ja kuntoutus.

Kuuloliitto, 2009. Erilaiset kuulovammat. Viitattu: 7.4.2013. http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/erilaiset_kuulovammat/.

Launonen, K. & Roisko, E. 2008. Viestinnän ja vuorovaikutuksen kuntoutushaasteet. Teoksessa Kuntoutus. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta & A. Suikkanen. 2.painos. Helsinki. Duodecim, 608–623.

Leskinen, M. 1999 Oppimisvaikeudet; Kuntoutus ja opetus yksilöllisen kehityksen tukena.

Lonka, E. & Korpi-Jaakko, A. 2005. Kuulon ja kielen kuntoutus.

L 24.6.2010/642. Perusopetuslaki. Viitattu 7.4.2013. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Viitattu 7.4.2013. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

Makkonen, T. 2012. Haukkarannan koulun materiaalit; monisteita. 30.1.2012.

Mattila, P. 2008. Otollinen tilaisuus - miten tarttua muutokseen. Helsinki: Talentum.

Maslow, A. 1943. Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50, 370–396.

Moilanen, I. Lapset ja varhaisnuoret. 2008. Teoksessa Kuntoutus. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta & A. Suikkanen. 2.painos. Helsinki. Duodecim, 183–190.

Nurmi, K. 2012. Kipeän muutoksen lääkkeet - kohti parempia muutoksia. 1.p. Kopijyvä Oy.

Oppimis- ja ohjauskeskus Onerva 2013. Viitattu 7.4.2013. <http://www.onerva.fi/onerva/>.

Petäjä, M. & Koponen, E. 2002. Muutosprosessin ohjaaminen. Helsinki: Hakapaino Oy.

Prochaska, Jo. & DiClemente, Cc. 1983. Satges and processes of self-change smoking: toward an interactive model of change. J Consult Clin Psychol.

Puhakka, V. 2005. Tutkimusmenetelmät. Dia-esitys. Viitattu 8.4.2013. http://www.tol.oulu.fi/kurssit/tutkimusmenetelmat/Tutkimusmenetelmat19_9.pdf.

Rasa, J. 2005. Lapsi kuulolla, opas kuulovammaisen lapsen opettajille ja kasvattajille.

Seppälä, H. 2008. Kehitysvammaisten kuntoutus. Teoksessa Kuntoutus. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta & A. Suikkanen. 2.painos. Helsinki. Duodecim, 507–521.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Kuntoutus. Viitattu: 7.4.2013. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/kuntoutus.

Suikkanen, A. & Lindh, J. Yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutus kuntoutuksessa. Teoksessa Kuntoutus. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta & A. Suikkanen. 2.painos. Helsinki. Duodecim, 63–79.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Erityisopetus [verkkojulkaisu].
ISSN=1799-1595. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 7.4.2013].
<http://www.stat.fi/til/erop/index.html>.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset [verkkojulkaisu]. ISSN=1796-3796. 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 7.4.2013].
http://www.stat.fi/til/kjarj/2012/kjarj_2012_2013-02-19_tie_001_fi.html.

THL 2013. Toimintakyvyn arviointi. Viitattu: 7.4.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineitat/arviointimenetelmia/toimintakyvyn-arviointi/>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

VALTERI, 2013. Valtakunnallisen erityisen tuen palveluverkosto. Viitattu 7.4.2013.
<http://www.valteri.fi/>.

Vuorinen, R. & Tuunala, E. 1997. Psykologian perusteet, Aivot ja psyyke, 149–150. Otava.

LIITTEET

Liite 1. Oppilaan tuen suunnittelu- lomake

OPPILAAN TUEN SUUNNITTELU 2012

Valitse mielestäsi oppilaasi opetuksen ja kuntoutuksen kannalta kolme tärkeintä kuntoutuksen osa-aluetta. Numeroi kohdat 1-3 siniseen laatikkoon, siten että 1 on tärkein. Perustele valintasi lyhyesti valkoiseen laatikkoon.

KUNTOUTUKSEN OSA-ALUEET

Oppilaan nimi	kielellinen kuntoutus	toiminnallinen kuntoutus	psykykinen kuntoutus	sosiaalinen kuntoutus	motorinen kuntoutus
1. _____					
Perustelut kuntoutuksen Tarpeesta					
2. _____					
Perustelut kuntoutuksen Tarpeesta					

3. _____	
Perustelut kuntoutuksen tarpeesta	

Oppilaan nimi	kielellinen kuntoutus	toiminnallinen kuntoutus	psykkinen kuntoutus	sosiaalinen kuntoutus	motorinen kuntoutus
4. _____ Perustelut kuntoutuksen tarpeesta					
5. _____ Perustelut kuntoutuksen tarpeesta					
6. _____ Perustelut kuntoutuksen tarpeesta					

--	--

Oppilaan nimi	kielellinen kuntoutus	toiminnallinen kuntoutus	psykykinen kuntoutus	sosiaalinen kuntoutus	motorinen kuntoutus
7. _____					
Perustelut kuntoutuksen tarpeesta					
8. _____					
Perustelut kuntoutuksen Tarpeesta					

Paikka ja aika

Opettajan allekirjoitus

Liite 2. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE OPPILAAN TUEN SUUNNITTELU (OTS) PROSESSISTA 2012

1. Työskentelen: ☐ Opetuksessa
☐ Oppilashuollossa
☐ Oppilaskodissa

2. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Mielestäni minulla oli riittävästi aikaa valmistautua OTS- kokoukseen ja miettiä oppilaan yksilöllisiä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen tarpeita.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mielestäni OTS- lomake oli selkeä ja helposti ymmärrettävä.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ymmärrän OTS- prosessin merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Maaliskuussa 2012 OTS- kokouksessa ilmoittamani oppilaani yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet on mielestäni huomioitu hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Minulla on mahdollisuus vaikuttaa riittävästi oppilaani kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnitteluun ja toteutukseen.	☐	☐	☐	☐	☐

<p>6. Mielestäni OTS- prosessissa huomioidaan yksilölliset kuntoutus- ja pedagogiset tuen tarpeet paremmin kuin aikaisemmin toiminut kuntoutustyöryhmä.</p>	○	○	○	○	○
--	---	---	---	---	---

3. Mielestäni **OTS- prosessissa** on haastavaa (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

- ☐ Riittämätön ohjeistus
- ☐ OTS- prosessin merkitys
- ☐ Aikataulut
- ☐ Pedagoginen selvitys
- ☐ Primus-ohjelman hyödyntäminen
- ☐ muu, mikä?:

4. Miten koet **OTS- prosessin** merkityksen kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa?

Kiitos vastaamisesta!

Liite 3. Saatekirje

Hei,

Olen Mira Kolehmainen, Kuntoutuksen ohjaaja-opiskelija Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä Haukkarannan koulun Oppilaan tuen suunnittelu-prosessista eli OTS- prosessista. OTS- prosessi otettiin käyttöön keväällä 2012 uutena työskentelymenetelmänä ja se korvaa osittain aikaisemman kuntoutustyöryhmän. Sen päätavoitteena on tehostaa opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin yhteistä kuntoutuksen ja pedagogisen tuen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. OTS- prosessin tavoitteena on myös yhdistää opetuksen, kuntoutuksen ja oppilaskodin HOJKS työskentely aikataulullisesti toisiaan paremmin vastaavaksi työskentelymenetelmäksi hyödyntämällä mm. tehokkaammin opettajien, terapeuttien ja ohjaajien tammikuussa tekemiä HOJKS arviointeja. Sen lisäksi maaliskuun OTS- kokouksessa käsitellään vuosittain lakisääteiset pedagogiset selvitykset. Tarkoitus on purkaa päällekkäistä työskentelyä sekä antaa mahdollisuuden yhdessä pysähtyä ja miettiä oppilaan kuntoutuksen ja pedagogisen tuen riittävyttä.

Tämän kyselylomakkeen tarkoituksena on kerätä lokakuun 2012 aikana tietoa ensimmäisen OTS- prosessin onnistumisesta Haukkarannan koulun opetuksen, oppilashuollon ja oppilaskodin henkilöstön näkökulmasta. Kysely toteutetaan nimettömänä, jotta vastaajan anonymiteetti säilyy. Toivon, että kaikki vastaavat kyselyyn itsenäisesti ja rehellisesti. Tämä parantaa tutkimustulosten luotettavuutta ja vaikuttavuutta. Tutkimustulokset käytetään OTS- prosessin kehittämistyöhön.

Valmiit kyselylomakkeet laitetaan suljettuun kirjekuoreen ja palautetaan hallintokennuksen toimistoon toimistosihteerille Marita Pasaselle 31.10.2012 mennessä. Kyselylomakkeita säilytetään opinnäytetyön julkaisemiseen saakka ja hävitetään asianmukaisella tavalla.

Kiitos kyselyyn osallistumisesta ja hyvää syksyn jatkoa!